

NAISTE HAAL

EESTI NAISORGANISATSIOONIDE LIIDU

«HAALEKANDJA»

NR 5

10. aprill 1927 a.

Hind 30 marka

«TALLINN»

Mina tarvitan ainult „EPHAG“
kosmeetika aineid.

A-S. "EPHAG"

Kõik väljamaa lõhnaõlid,
puudrid ja kosmeetika pare-
matest vabrikutest: Coty,
Piver, Houbigant
j. t. j. t. j. t.

"Ephag" Eau de Cologne triple
"Ephag" hambapastad
"Ephag" toalet-artiklid
"Ephag" kasekreem
"Ephag" Végétal

	<p>Uudis! "JSJS" Uudis!</p> <p>"Jsis" kreem "Jsis" puuder "Jsis" seep</p>	
---	---	---

A-S. Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Ühing "EPHAG"
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42

NAISTE HÄÄL

E. NAISSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 5

10. aprillil 1927

I aastakäik

Organiseeritud naiste juubeli kevad.

Möödunud märtsi kuul algas suurema osa meie naisorganisatsioonide juubelite seeria. Esimesena neist pühitses oma 20-aastast juubelit Tartu Naisselts, meie vanem naiste koondus, mille põhikiri kinnitati juba 22. märtsil 1907 aastal. Ümarguselt kümme aastat töötas Tartu Naisselts ainukesena meie kodumaal, valmistades pinda ja rajades sihtjooni meie tulevasele naiste ühistööle. On täitsa loomulik, et Tartu Naisselts kuni 1917 aasta revolutsioonini pühendas oma tegevuse eesjoones naise isiku arendamisele ja tema oskuste tõstmisele, peaaesjalikult käsitöö ja kudumise aladel. Tartu Naisseltsist sai algatuse meil nüüd üldiselt läbilõõnud eesti rahvuslik käsitöö. Niihästi nimetatud seltsi ajakirja kui ka alaliste kursuste ja näituste kaudu hakati levitama meie rahvuslikke kirje. See on üks suurematest Tartu Naisseltsi teenetest. Ka püüdis meie esimene naisorganisatsioon naistele selgitada feministilisi püüdeid ja neid mõtlema panna nende ülesannete, kohuste ja vajaliste õiguste üle oma ajakirja „Naiste töö ja elu“ kaudu. Seda võis vene valitsuse ajal teha muidugi ainult piiratult. Enesestmõistetavalt kuulus ka rahvuslise iseteadvuse kasvatamine naiste hulgas meie vanema naisorganisatsiooni ülesannete hulka ning ka sellel alal on Tartu Naisselts omal ajal päris edukalt töötanud. 1917 aasta kevadel, kohe peale suure vene revolutsiooni puhkemise, tõendus, et niihästi meie vanema naisorganisatsiooni eeltöö kui ka ajavaim olid valmistanud Eestis küpse ja soodsa pinna naiste organiseeritud ühistööks. Võiks öelda — üle öö — oli Eesti kaetud päris tiheda naisorganisatsioonide võrguga. Kui 1917 aasta maikuul Tartus ära peeti esimene ülemaaline naiskongress, võtsid sellest osa 23 naisorganisatsiooni esitajad.

Meie imekiires arenemistempos moodustavad kümme aastat juba teatava ajajärgu. Ei ole sellepärast üleliigne nüüd hetkeks peatuda meie naisorganisatsioonide töö vaatlusel.

Suurem osa meie kümneaastaseid naisorganisatsioone loodi otsekohe revolutsiooni tulemusena. Nende saamismotiivid olid suurel määral poliitilised. Oli tarvis kindlustada naiste õiguseid, taheti ka kaasa kõnelda meie iseseisvuse rajamisel.

On iseloomulik ja vajab äramärkimist asjaolu, et esimesel ülemaalisel naiskongressil oli esimeseks päevakorra punktiks poliitilise momendi hindamine. Tol ajal, kui veel üldiselt nõuti autonoomiat meile, võttis naiskongress esimesena vastu resolutsiooni, et Eesti olgu iseseisev riik Vene föderatsioonis. Ka teised, sel kongressil vastuvõetud resolutsioonid, kandsid suurel määral poliitilist ilmet ja sisaldasid õige palju põhjendatud nõudmisi naiste poliitiliste kui ka kodanlike õiguste suhtes. Naiste tookordseid otsusi ja ka nõudmisi tervitas kogu eesti ajakirjandus ülisoojalt. Ühemeelne oli otsus, et eesti naine on täitsa küps riiklikeks tööks ja ühemeelne oli ka arvamine, et meie vastsündinud naisorganisatsioonid on eesjoones teadlike naiskodanikkude koondused.

Esimesele revolutsiooni naeratusele ja hoole järgnesid rasked kannatusajad. Tuli enamlus, tuli sõda, tuli okupatsiooni aeg. Igasugune tegevusvabadus sai kitsendatud, kui mitte hoopis surmatud. On päris imestustäratav, et meie noored, vastvõrsunud naisorganisatsioonid noil rasketel katsumisaegadel hingusele ei läinud. Nad elasid edasi, ja eriti meie vabadussõja päevil leidsid nad enesele uue tegevusala — varustada meie fronti. Kõik meie tugevamad ja suuremad naiskoondused seisis tol ajal „Ühistöö“ teenistuses ja nende teened vabadussõja ajal, eriti selle alguses, pole mitte väiksed.

Ka poliitilisest elust võtsid meie organiseeritud naised osa. Mitmed nende esitajad olid meie Asutava Kogu liikmed.

Asutava Kogu naisliigete algatusel loodi 1920 aasta sügisel Eesti Naisorganisatsioonide Liit,

mille asutamine kõne all oli juba esimesel naiskongressil. Samal aastal astusid eesti naised oma liidu kaudu liikmeks Rahvusvahelisse Naisliitu.

Oma keskkonduse, E. N. Liidu, ümber on kogunud praegu rõhuv osa meie naisorganisatsioonest ja liit on püüdnud ühtlustada ja elustada nende tegevust.

Kõik meie naisorganisatsioonid tegutsevad praegu peaaesjalikult naise kutsehariduse tõstmise ja mitmesugustel hoolekande aladel. Nende töö neil aladel pole väike ja naiste algatusel on meil läbi viidud väga mitmed uuendused nii rahva tervishoiu tõstmise, kui ka hoolekande ja mitte väiksel määral ka naise kutsehariduse aladel.

Huvitav ja iseloomulik on aga nähtus, et meie naisorganisatsioonid, mis loodud õieti just poliitilisel alusel, — poliitikast täitsa kõrvale on jäänud. Meie poliitilises elus ei arvestata, võib olla just selle tõttu, ka enam sugugi naisega, kuigi naine on meil poliitiliselt täisõigusline kodanik. Ikka julgemaks ja sagedamaks lähevad koguni arvamisid ja hääled, et meil naine peaks poliitikast sootu kõrvale jääma.

Poliitilises elus, mis meie ajal nii tähtsal määral on seotud igapäevase elu ja tegevusega, on naised viimaste aastate jooksul käest annud ja kaotanud õieti palju. Isegi enne valimisi pole palju kuulda olnud, et meil tõsiselt arvestatakse naiste häälega, kel ju sel alal meie riigis isegi ülekaal on. Ükski erakond pole naistele mingisuguseid lubadusi teinud ega neid enesele võita püüdnud. See on halb märk, sest see tõendab kõige selgemini, et Eestis naist kui teadlikku kodanikku arvesse ei võeta.

Meie naisorganisatsioonid ei saa kahjuks kui niisugused tegelikult osa võtta poliitikast. Meie poliitiline elu põhjeneb erakondadel. Naisorganisatsioonid aga, E. N. Liiduga eesotsas, on erakondadevahelised ja nende käed on seotud, niipalju kui see puutub tegelikku osavõttu poliitikast.

See ei tähenda aga veel, et meie organiseeritud naised peavad eemale jääma poliitikast üldse, et nemad ei peaks kasvatama oma liikmete hulgas ka poliitilist iseteadvust ja tegevushimu.

Naise seaduslik seisukord Eesti vabariigis pole kuidagi rahuldav. Meil on ju küll olemas ilus põhiseaduse deklaratsioon, mis meile kindlustab igal alal ühesuguse õiguslise seisukorra meeskodanikuga, kuid selle saavutusena pole meil seni, peale poliitiliste õiguste, mitte midagi kätte võidetud. On täitsa loomulik, et kuni naine vaikib ja midagi ei nõua, tema ka midagi ei saa.

Oma poliitiliste õiguste kaudu on aga naisel igal ajal võimalus ennast maksma panna ja oma nõudmisi ja tarvidusi läbi viia. Selleks on ainult tarvis naistes kasvatada poliitilist iseteadvust ja ühtmeelt. Ning see olekski peamiselt naisorganisatsioonide ülesanne. See suur tegelik töö, mida teevad meie naisorganisatsioonid, on hädatarvilik ja seda ei või ja ei tohi meie sööti jätta. Rahva tervishoiu alale, igasugustele hoolekande aladele, naise hariduse, eriti kutsehariduse tõstmisele, on naised kogu ilma tööle asunud, sinna on neid sundinud tegelik elu, ja neid alasid ei saa ja ei taha naine enese käest ära anda.

Kuid need suured ülesanded, mis naisel täita on iga rahva elus, rahva sünnitajana ja kasvatajana, need nõuavad, et meie praegusaja arenenud naine kaasa kõnelda võiks avalikus ja riiklises elus kõigis neis lõpmatu paljudes küsimustes, mis seotud tema eluülesannetega.

Ja siin on eesrinnas tööle kutsutud meie naisorganisatsioonid. Teadliku naiskodaniku kasvatamine ja oma kodanikuõiguste maksmapanemine peavad saama meie naise organiseeritud ühistöö ülesandeks.

Sooviks ja tahaks loota, et kümne aasta pärast, kui meie naisorganisatsioonid pühitsevad oma teistkordset juubelit meie ka ses suunas rahuldustundega möödunud ajajärku hinnata võime.

Marie Reisik.

Lady Aberdeen 70-ne aastane.

Kauaaegne, üldiselt lugupeetud ja armastatud Rahvusvahelise Naisliidu juhataja Lady Aberdeen pühitses 14. märtsil oma 70-aastast sünnipäeva. Kogu oma elu on see haruldane naine pühendanud tööle inimkonna kasuks.

Eriti tuntud on Lady Aberdeen'i töö üldsuse kasuks Iirimaal, kus tema mees täitis kahel järgul Inglise asekuninga kohuseid. Selle aja kestel on Lady Aberdeen pühendanud oma tööjõu iiri naiste kodukäsitöö arendamisele, sellele turgede muretsemisele, asutades selleks otstarbeks praegu edukalt töötava Iirimaa kodukäsitöö ühingu. Peale selle töötas ta seal agaralt rahva tervishoiu tõstmise alal, pühendades

oma jõudu peaaesjalikult võitlemisele tiisikuse vastu.

Ka Kaanadas, kus ta elas viis aastat, kuna ta mees seal täitis asekuninga kohuseid, on ta töö ja tegevus naiste kasuks unustamata.

Naisliikumisest ja võitlusest naiste õiguste eest võttis Lady Aberdeen osa juba ammu, ajal, kus ta püüdnud sel alal äratasid arusaamatusi ja pilget.

Oma tööst Rahvusvahelises Naisliidus, õigemini selle töö algusest, jutustab Lady Aberdeen oma mälestuste kogus. Ühel heal päeval sai ta täitsa ootamatult telegrammi Chicagost, teatega, et tema on valitud Rahvusvahelise Naisliidu

juhatajaks. Ta jutustab, kuidas ta esimesel silmapilgul tõesti ei teadnud, mis kujutab enesest see liit. Seekord ta igatahes ametit vastu ei võtnud. Varsti astus ta aga Kaanada naisliidu kaudu, mille asutajaks ta oli, ühendusse rahvusvahelise naiste tööga, ning asus liidu etteotsa. Nüüd seisab Lady Aberdeen juba kümned aastad Rahvusvahelise Naisliidu eesotsas. Kui ta sinna asus, kuulusid Liitu viis rahvuslist naisliitu, nüüd on selle liikmeteks 39 rahvuslist liitu. See on olnud Liidu väline arenemine Lady Aberdeen'i juhatusel. Oma töö ja tegevuse kaudu on aga Rahvusvaheline Naisliit omanud selle aja jooksul suure ja tähtsa kaalu kõigis rahvusvahelistes küsimustes. See kaal on aina

kasvamas. Meil, eesti naistel, on küllalt põhjust Lady Aberdeen'i tema sünnipäeva puhul sõbralikult meelde tuletada. Meie riik polnud veel õieti tunnustatud, kui juba Lady Aberdeen meid lahkesti kutsus liikmeks oma rahvusvahelisse naisperesse. Meie riigi saatus oli veel kaunikesti kaalul, kui see haruldane naine organiseeris Inglis- ja Iirimaa suurtel naiskoosolekutel meelevaldused meie riiklise iseseisvuse kasuks. Praegu on Lady Aberdeen meie soe sõber, kes tarvilisel korral kindlasti maksma paneks oma suure mõju meie kasuks.

Soovime, et Lady Aberdeen veel kaua aastaid võiks juhtida naiste rahvusvahelist tööd!

Meie haridusjuhtide uutest seisukohtadest.

Siljuti peeti Tõnismeäl, haridusministeeriumis, koolinõunikkude päeva. Istuti koos kaks päeva ja üks öö ning arutati ülitähtsaid küsimusi. „Päevalehe“ järgi oli nimetatud päeva tähtsamaks punktiks Saaremaa koolinõuniku kõne teemile: „kuidas tõsta algkooli tasapinda?“ Kahtlemata väga tähtis ja juurküsimus, mille lahendamise kaugelekihtine pole, küsimus, mis meie haridusjuhtidelt kahtlemata palju sügavamad ja tõsisemad küsitlusi nõuab, kui sellega Saaremaa nõunik mainitud kõnes hakkama on saanud.

On, kahjuks, tõstati, et meie algkooli hariduslik

tasapind on madal. Meie algkooli lõpetajad, peale iifskute, on vähe arenenud ja neil puuduvad isegi vaimulised huvid. Seejama maksab juurel määral ka keikfooli õpilastest ja isegi üliõpilastest.

Urivan, et algkooli ülesanne pole ainult teatud teadmiste pakkumine tulevastele riigikodanikkudele ja tulevastele keikfooli õpilastele, — ka jeda tööd ei jassa praegu algkool küllaldajel määral teha, — algkool peaks selle töö kõrval arendama oma kasvandikkude intelligenti ja kasvutama nendest tulevast inimest, kes oleks kasulik perekonnale, ühiskonnale, rahvale ja riigile.

Sultumas ja põgenemas.

Wanaia kimbube pajuõli, hallwalged urivad pairumas. Apratavreline lumekannike neile jeltitiks. Esimene kevadtembitus looduselt.

Pühad. Waiknuud ärew askeidus.

On aega jürveneda endasje, lehitseba mööduvad päewade mälestusi.

Subane tunne: inimesel on olemas kindel asupaik, oma kodu, huvitav töö.

Arvnu too oli, kui olime — nagu paljud kodu sõja ajajärgul — koduta hulkurid, tormilapsed, kellelede küljealuselks kõlbas olekott loomatavaguni maridel wõi räpane põrand kuskil tabari eht burjaadi onnis.

Kahelja aasta eest tuli elada Jda-Siberis ühes poollagunenud tsemenditehases, mida ümbritses jurnitöölistest-ajunikkude küla. Gemal, küla taga mühas põline mets — taiga. Seedrite ja männide ladwad ja okstes wikkatas, hulud tuul tormiõil. Wa' krimsilnu wift lonkis siis härstades mettja all. Teda ijutas inimliha. Külas juri joetõppe inimeft nagu kärbeid. Kongid põgenikkudega wõifid jalaja poetada wälja elutuid inimkehi, keda polnud aega mahta...

Milime mõnu oli eemalduda tollest kohast, põ-

geneda jäätanud wagunis keket jahkerdajaid-juute, burjaate, hiinlasi!

Wiinne rong. Liikumine katkestub erapublikule määramata ajaks, andes ajel merisele kodu sõja mõllule detsembri lõpul 1919 aastal.

Juba 1920 a. jaanuari esimesil päewil istune Korea rannas jaapani laewale, et pääjeda Shimonoseki sadama kaudu Nagasaki linna. Jaapani kombed hakkawad maksma juba laewal: jaapad wahetatakse jaapani jandaalide wastu. Rajuti wõid minna ainult juffes. Ulatav puhuse nõue, mida tuleb täita väga mitmes puhtrahwuslises ajultuses Jaapani pealinna.

Jaapanisse jaabumisel on esimene mulje juurimestlus. Niimõrd erineb kogu tõuswa päikeste maa elu Euroopa elust. Tundma õppida Jaapanit on äärmiselt raske. Keegi haritud jaapanlane ütles wäljamaa kirjanikule:

„Kui Teie pärast 4.—5. aastast wiibimist Jaapanis tunnete, et Teie üldje aru ei jala jaapanlastest, siis alles hakate midagi nendest teadma.“

Liitubes weidraail, wäikheil tänawail ühes tilluste kummaliselt riidetatud olemustega, arwadi enda olemat jattunud muinasmaale.

Suur kliimatahe awatleb omakord uskuma kummalist oletust...

gile. Rahvakooli õpetaja töö on seega väga raske ja vastutusrikas. Meie haridusjuhid peaksid olema abiks õpetajale oma nõu ja jõuga. Kuid mis meie näeme? Mbi, mõistliku juhatusel asemel, kuulub meie rahvakooli õpetaja mahategemist, eriti naisõpetaja, kui naine.

Küsimusele, kuidas tõsta algkooli tasapinda, vastas Saaremaa koolinõunik koolinõunikkude päeval: „Naisõpilaste arv on suurenenud eelkõige eelkõige asutustes piirata ja naisõpetajate ametisjapanemist kitsendada“ („Päevaleht“ nr. 73).

Kuu aega tagasi avaldas umbes sama arvamuslähedane haridusminister, veldes Riigikogu komisjonis naisõpetajaid, et nad ei vasta „eeskõige hingelaadile,“ et „nad on rahvale vastuvõetamatud.“ Me olime sunnitud sõna võtna eelmises numbris ministri väite puhul, meie ei saa ka waitida koolinõuniku avalduste puhul. Seda enam, et naisõpetajate mahategemine ähvardab Tõnismäel jüstemiks areneda.

Haridusministeerium on asunud sõjajalale naisõppejõududega, ta tahab nende arvu vähendada ja aegamööda neid välja tõrjuda hariduse ja kasvatuse töölt. Nähtavasti on meie haridusjuhid meendumus, et hästi õpetada ja kasvatada oskab ainult mees.

Naine on harjunud sellega, et tema tööjõudu üldiselt alahinnatakse. Kuid kasvatuse ja hariduse põlul on naine omale kõrgis maades juba ammu võitnud täiesti tunnustatud seisukohta. Naise võimeid kasvatuse ja hariduse töös on hinnatud üldiselt kõrgemalt kui mehe omi. Sellepärast pole ka kunagi kuigil tahtust tehtud naisele õpetajaks ehk kasvatajaks

hakkamises. Nõgi tsaristlikul Venemaal oli „narrownaja ushiteknitsa“ alati jures lugupidamises; tahtust tehti Venemaal iisikuis kohtades abiellunud naisõpetajale, seletades, et abiellunud naiselt perekonna elu palju aega võtab, aga mitte alahinnates naisõpetaja, kui tarnase, töövõimet. Eesti naised oli veneajal palju õpetajaks nii kodus kui Eise-Venemaal; kui Eesti naisõpetajale vähest vene võimude poolt tahtust tehti, siis tehti seda rahvuslikkudel poliitilistel põhjustel, aga mitte kunagi kui naisele. Naisõpetajad on ülekaalus pea kõrgis maades. Silmatorkavalt juur on naisõpetajate arv Ameerika ja Soome rahvakoolides. Soomes kogub umbes 400, Põhja-Ameerika Ühisriikides koguni ligi 800 naisõpetajat 100 meesõpetaja kohta. Ja meie ei ole kunagi kuulnud laustu Soome ega Ameerika rahvakooli aadressil. Ümberpöörduvalt, Soome kooli on meie haridusjuhid meie õpetajale soovitanud eeskujuks ja Ameerika rahvakooli peetakse üheks paremaks kogu maailmas. Kes on võinud Soome rahvakooli heale järjele ja teinud eeskujulikuks Ameerika kooli? Need on omegi olnud n a i s õ p e t a j a d, kui nemad nimetatud maade õpetajaskonnas moodustavad rõhuvat enamuse.

Nii siis, samal ajal, kui meie vennasrahva jures naisõpetaja on lugupidamises, kui Ameerika naisõpetaja on omandanud üleilmlise kuulsuse, kui naine igalpool leidnud tunnustamist kui õpetaja ja kasvataja, langeb eesti naisõpetaja kaela sajatuft; eesti naisõpetaja töötaegu hirmu all, et temalt võib olla võetakse talle armuaks saanud töö ja teenistus.

Kuidas meelitab, vaitab siin päike meid, Siberi „jääraruid“, lohmakaid võltsaabaste ja lamba-nahkha kasuta kandjaid!

Milmine nauding filmele näha haljaid, terrasidena mägede üle ulatuvaid riisimälju, tikkirigete bambuside jalul, õienuppe oleandritel, hiiglasuuri lameelaid, millede ererohelise lehestikku on nagu tipitud punased kurekellatujulised õied! Kuidas sügelevad sõrmed, et esimest kord elus noppida aiaft, õhakt, valumivaid kuldollaseid apellime!

Ei, see maa on ilmne unenägu!

Kui hurmav oleks siin elada muvetselt turistin, lõbureisijana. Matkata riisimäljalt bambusimetsa, orust mäkke. Õppida tundma jalapäralt anderiast, kultuuri juhtes vastuvõetlikku rahvast, imestada ka suurt isamaa-armastust ja väsimatuid haridusnõudeid: kida tema 50. tuhandast templist kas või ainult viiestki...

Ent kõgenit et tohi lubada endale sellast koreduft. Reimamure tõrjub eemale ilutsemisloomad. Linnaft linna sõidetakse otstides tööd. Maalilik Nagasaki mahetotatke kaubanduslinna Tokohama vastu — töö huvitades.

Tõbalade valik on väike. Jga töö on vastuvõetav maal, kus tööjõud odav ja mõistlik võrrotu. Sijener on õnnelik, kui pääseb masinajirju-

tajaks ameerika või inglise ärisse. Sageli tuleb tal lamuti nagu kasvatusteadaftel, ajakirjanikul, arstil lephida pahemaga, kui ei õnnestu kohe pääseda laemale.

Intelligented naised jooksid Tokohamas tormi haigetaltaja kohale ühes Siberi miljondäri-põgeniku perekonnas: makseti 5—10 yeni päevas, prii sõõgiga. Kuid keegi ei piisunud tollet kohal kaua. Kella 7 hommikul kuni kl. 11 õhtul anna rohtu, loe pulssi, sõõda, jooda, võia, pane plaastreid, komprezita, massceri, kammii, riieta, võta riidest, lõbusta, lohuta pahatujulist, haiget, hellitatud daami.

Pika tööpäeva kestes pole võimalik poolt tundigi istuda, mõtteid loquda.

Altnaid katamad tihedad eesriided. Pedagi ei näe; kuulub ainult puufandaastide taftikindlat lõõbinat vastu asfalti. See lõõbin ei laje unustada, kus õieti asub.

Kutates hommikuti unisilmil tööle mõõda filedat, krunutatud teed „Shuffil“ kõrgustikul, kus ajumad enamalt jaolt väljamavalaste majad, näeb aias kilitavat jaapani aednikku. Tasa ümies ta tundmatut ühetoonilist viit, kuna peened sõõmed sibilivad ja sibilivad mustas mullas. Villi aransheerimine, korraldamine, paigutamine on Jaapanis omaette kunst, millel mitu meetodi. Jga jüs-

Gesti kooli hariduslik tasapind pole üffi ebarahuldav; sõja järele on langenud koolide tasapind igalpool. Nii mõnigi elatanud õpetaja, kes enne sõjaaegse kooliga ära harjunud ja nüüd wanaduspäevil „uus“ koolis töötab, raputab pead ja õhtab: o tempora, o mores! — oh ajad, oh kombad! On muutunud õpilaste ülalpidamine, nende huvid, nende töötamisviisid. Ühtlasi suurenesid revolutsioonide järele pea igalpool programmid ja õppeaastate arv. Rahva-kooli õpilajelt hakati rohkem nõudma kui kunagi enne (eriti maksab see meie koolist), aga õpilaste kandejõud ei kasvanud vastaval määral.

Laps on oma ümbruse, oma jeltstonna produkt. Võtma, fergemeelsus, pealiskaudsus, waimuüritus ja upfatus, mis waldas meie jeltstonda pärast sõda, ei ole oma mõju awaldamata jätnud kasvawa noorjoo ja ka õpetajastonna peale. Sest keegi ei ela väljaspool aega ja ruumi; meist allub igaiüks ajawai-nult, ainult üks wäiksemal, teine suuremal määral. Kõige suurema mõju alla on jattunud muudugi kaswaw laps. Ja waadake ringi, meie 10-aastane poisj ja plika käiwad kohtamas, tunnewad äärmiselt juurt huwi fino ja opereti wastu, harrastawad tantju ja muud lõbusid, suitjetamad, wärwivad ja puuderdawad endid. Litarlapsed seletamad, et poisid ka end wärwivad. Muudugi on nende huwide kõrwal raske teha koolitööd, olla wastuwõtlik klassis ja awaldada waim- lisi huwe. Aga küsime, mis on teinud meie haridus- juhid selleks, et terwendada meie jeltstonda ja kõr- wale hoida kasvawat noortjugu pahadest, koolitööd segawadist mõjudest? Tegelikult mitte midagi, kui

mitte nimetada mõnd ministri wõi kooliwalitjuse ring- firja, mis mõjunud fogumi demoraliseeriwalt.

Käinud juwel läbistas ajalehti märkus, et Tal- linna linna kooliwalitus kawatseb eeliseiswal õppe- aastal korraldada maksuta kaswatusjijuliji loenguid. Terwitajime südamest jeda algatust ja, kokku punitudes G. N. Liidu tegelastega, tähendajin, et jellest tööst G. N. Liit tingimata peab oja wõtma. G. N. Liidule tehtigi jügil ettepanef jaata oma ehitaja loenguid korraldawasse komisjoni. Kuid nüüd, kewadel, järele pärides, kas jeesinane komisjon tegevusse on astunud, tähendati mulle, et G. N. Liidu ehitaja küll ühfti kut- jet pole jaanud. Et ka awalikest tegelikest jannest midagi kuulda pole olnud, tuleb uskuda, et jeeji mõis- tik kawatjus meie linna haridusjuhjt:de poolt maha on maetud.

Wõtame finos ja awalikel pidustustel käimise kee- lud. Carnane keeld maksab juba aastaid kooliwalit- juse korraldusel (õpilased woiwad minna ainult kooli- juhataja jellekohase loaga) ja sel aastal kõwendati jeda keeldu ministri määrusega taudide puhul. Kuid— õpilased käiwad finodes ja kõigil pidustustel.

Meie ei ole üldse lapse finos, wõi teatris, wõi kont- ferdil käimise wastu. Kuid meil pole olemas ei laste fino ega teatrit. Meil patutaffe finodes wanainimeste tõmbefilme ja teatris fergejijuliji tõmbetilke ning operette. Meed pole kahtlemata mitte kasvawa noor- joo jaoks, jelt nad mõjuwad noorjoo peale rikkumalt. 3. Gesti üleriiklik naiskongress, millest oja wõtsid ka naisõpetajate ehitajad, tunnistas ühel häälel: „Kong-

teem õpetab ajetama lehti ja lilletaimi wõimalikult kaunilt, koostölas looduse enese ebareeglipärase iluga. Too kunst nõuab aastaid õppimist ja tal on kahtlmata juur esteetiline ja kõlbline wäärtus.

Snimkäsi ja loodusejõud tõstawad maapinna kaunindamise kallal. Märtsi lõpul, aprilli algul õitjeb Jaapani roosipuu (üks jeltz kameeliaid), ehti- des aedu, mäenõhku, teeääri. Siin on tal nii palju, et lehti waewalt näed. Üks puu on täis punajaid, teine roosaid, kolmas walgeid roose. Noortel pöö- jastel on wähem õisi, neid ehib mahlakate, täiki- wate lehtede haljus. Öhtul, kahwatul laterna wal- gusel paistab noor kameeliahekk meingijuguse mus- tendama, läikwa nõiamüürina.

Lihawõtte laupäewa öhtu. Waikne. Pime. Padinal langemad raskeid wihmapihjad lehestikule. Ei taha enam hästi tunda tultawat teed. On see „Bluff“, wõi olen ekfiteel?

Pöösa akt kuulduw tagasihoidlik hüüd: „Riksha, riksha!“

Nii pakub end teenistusse wäike woorimees, kes tje täidab hobuse ajet ja weab kergel kaßeratta kaar- rikul jageli enesest palju suuremaid ja tugewamaid inimesi.

Riksha riietus on tume trikoo. Jooksul tuletat ta figuur meelde lendawat nahkhiirt. Wäledasti

jibarwad kondilised jalad, kuigi kõhtu täidab wilets toit — jaapani magus kartul ja riis.

„Riksha,“ kõnelen mõttes tolle „nahkhiirega“, „kaugel, wäikses Gestis on kewadpühad. Selijewad kellad. Ja pajub on täis urbe. Urmastega ropjis mind lapsepõlwes naljapärast palmipuude püha hommikul ema... Tahan näha eidekest, kelles pääs walge rätk ja filmis jónatu mure — laste pärast. Wõtsid ja, riksha, mind jõidutada kodumaale, an- naksin julle fogu oma waranduse — yenid, mis tee- nisiin rawitjedes miljonääri prouat.“

Saabudes — üleni märg — koju, teian, et tuba on wõtnud päris pühade ilme: lawal päratu juur lill, wärste pühade jai, rosinatega kohupim ja peja- kond wärwituid mune. (Gesti pagar müüs neid toite.)

Järgmiseks päewaks finkis päikesejumalanna Amaterasu meile jätawilusa ilma. Öht — kristall- jelge. Kaugelt filmapiirilt paistab jaapanlaste pühamägi „Fuji-Jama“ walge lumiharjaga. Sinna käiwad jaapanlasted kummardama merest tõuswat päikest. Kuidas jumaldawad nad toda kõrgust! Igale ejemele: tikutoofile, albumile, postkaardile, näputõõtkarbile maalimad nad oma „Fuji-Jama“.

Lastume „Bluffilt“ alla jadamasje. Laewade rägaistik. Ameerika Liini hiiglaaew „Empress of

rejs leiab, et praegusaja noorjoo peale eriti mõju avaldab kino, meelitades lõbu- ja kultuurile andumisele, ja osa ajakirjandust, mis oma liialdatud kõnnilikkusega mürgitab noorte hingi. Sellepärast tunnustab kongress, et tänapäeva kasvatustikkude ülesannete hulka kuulub nende pahede vastu võitlemine nii kodu kui kooli poolt."

Umad resolutsioonid jaotis kongressi ka haridusministeeriumile ja koolivalitjustele. See oli a. 1925. Kuid meie haridusjuhid ei junda astuda tegelikke samme, mis võtaks noorjoo kinosse ja fergejulistele etendustele pääsemise võimalused. Meil avaldatakse ainult määrusi, mis mõjuvad demoraliseerivalt. Spilane asetatakse seisukorda, et kui ta ikka tahab minna, siis ta saab minna. Kasvatatakse siis niivõisi tulewasi riigikodanikke? Spetatakse nii neid alluma korraldustele? Peats juba ford selge olema, et koolijuhatajad ja õpetajad ei junda laste järele walwata. Spilasi on liig palju ja wõrgutawaid asjuusi samuti. Meie lastewanemad pole nii arusaajad, et nad kõik mõistaksid kinode mürgitawat mõju noorjoo peale. Kuid jui üht ija ütlemat kinofeelu kohta: „Ah, see on loll määrus!“ Teineford kuulsin ija kahetjewat, et ta oma 10-aastast titart kaaja ei wõtand five o'clock'ile. Kõikisin imestujega, kas juis tiitel juba aeg? ja wastati: „Praegusajal peab 10-aastane nii palju läbi elama, kui meie 30-aastajelt.“

Härrad haridusjuhid! Te olete ju kinos ja ope-

retil käinud? Te teate, et jeal fäib lapsi igas wanaduses, küll üffi, küll wanematega. Mispärast teie ei tee järeldusi, mispärast teie ei astu tegelikki samme? Mispärast olete nii jaanatud? On juis Tõnismägi Toompealt nii kangel, et wõimalik ei ole kofkulepet jaawutada haridusministeeriumi ja sijeministeeriumi wahel, et sijeministri määrusega ära feelata lastele pileteite müük ja laste sijelastmine kõigile lõbustus-tele, peale noorjoole lubatute?! On see ometi läbi wiidud Sakjamaal. Miks ei jaada meil jellega hakama?! Härrad haridusjuhid! Hakate ometi mõnd tööd ka õigesti otjast peale. **Terwendage laste õppimisoluksi, puhastage lapsi ümbritsewat õhkkonda kõigepealt.**

Wõib olla, on ajawaim teinud mõne õpetaja ebatõhajas tema wastutusrikkas ametis; ujume, et jarnaaseid leidub nii mees- kui naisõpetajate keskel. Meie ei kaitse neid. Meie, kui emad, nõname, et meie laste juhtimine oleks õigeis kätes. On madal õpetajate hariduslik tajapind, korraldage neile veel kurejusi ja kohustage neid end täiendama. Kuid meie protesteerime nende inetute wäidete wasta, mis kostawad Tõnismäelt, nagu oleks eesti naine ebatõhane kaswatajaks ja õpetajaks. Kui teie, härrad haridusjuhid, ei oska mujalt otsida kooli haridusliku tajapinna madaluje põhjust ja teist abinõu ei tunne jelle tõstmiseks, kui Saaremaa nõmiku poolt awaldatu, juis ei ole teie ije omal kohal.

Eesti naine.

Rusjia" (30.000 tonni). Tollel mürakal pidime algama reisi kodumaa jummas, aga Ameerika ei taha anda wiijumi tulnufale „roojajelt" maalt.

Gemal, jinirohelist merel hõljuwad kalurite paadid walgete purjedega; miniatüürsed, ferged nagu jalk hallwalgeid liblikaid.

Tõuseb tahtmine jõita waatama ajaloolist Kamakura linna kuulsja Daibutsu hiiglasujuga ja imeilusa kirjallusega. Parajasti on kirsi õitjeng — cherry blossom — mida nautima ilmub palju turiste Ameerikast. (Emne jõda tuli neid fogu ilmast.)

Saabudes Kamakurasje, üllatume juurest inimhulgast, kes liigub alleedel edasi-tagasi. Veel enam üllatume jeal walitsewast waikejst, pühalikujst.

Mõnikult riidetatud rahwas (naised maitjeri- laste, ferge te päewawarjudega, mitmemärwiliste wõõdega, walgete jukladega ja ilujate sandaalidega; lastel lilled ja piitillukejed iluasiad frijuures. Naised, samuti lapjed, on osawalt wärwitud ja puunderdatud. Kõik kimonodes). näib harduses waatlemat kowadimet — lumivalges ja roojakas õisehtes kirjipuid, milledest tuule puhanguil warisewad õrnad helbed kõnniteele. Sandaalid kõbijewad tagasi hoidlikult: ehk on jalutajail kahju tallata ilu...

Djakejes ujuwad rammujad kuldkalad. Jalutajad toidawad neid. Samuti hellitatakse püha loo-

ma — ahwi. (Nagu mäletan, oli 1920 aasta pühendatud ahwile.)

Me linna walitseb Buddha (Daibutsu) fuju ja tempel.

Buddha näol lehwib jalapärane, rahulik naeratus. Wiist rõõmustab ta, et ta austajad mõistawad jüweneba loodusiluseje.

Templis jammuwad palwetajad altari juure, kummardawad waikejst ja canotawad mündi.

Mida nad paluwad?

Wõib olla rohket riijõidust? Wõib olla imet, et kustuts kõik 35 tegewat wulkaani kofje, täna veel ja rahwas wabaneks painajalikust hirmust maawärijemise eest.

Ujalbasin Buddhale ka oma palwe (iijes waike mündiga):

„Suur Buddha, sijenda mulle ja mu jugurawale armastust looduse wastu. Speta meid harduses waatlema õitjewaid toomingaid, sirelid, õuna- ja kirjipuid, fergelt astuma üle aaja, mis kollane-killi kulleruppest ja pääjusilmest... Kes mõistab armastada loodust, mõistab armastada ka inimest" ... Kuid taja, õige aralt lisajin praktilise palwe:

„Juhata laew, mis wiiks meid kodumaale!" ...

14. mail 1920 a. lahkusime Jaapanist laewal „Sado Maru."

Käo Orvik.

Miina Sillanpää.

Kui 1926 aasta lõpul Soomes valitsus läks sotsiaaldemokraatide kätte, valiti Miina Sillanpää hoolekandeministri abi kohale.

Selle naise elukäik on nii mitmekesine, et selle jälgimine ka „Naiste Hääle“ lugejatele huvitusest ei tohiks olla.

Miina Sillanpää sündis 1866 aastal Ida-Soomes vaeses popsiõnne ja juba 12-aastasena pidi ta vabrikutöölisena oma leiba teenima (tol ajal ei tuntud veel mingisuguseid lastekaitse seadusi tööstuse alal.) Kuus aastat hiljem tuli ta Helsingi, kus ta majateenija koha sai. Varsti hakkas ta osa võtma töölisliikumisest, mis tol ajal Soomes algamas oli. Töölise seisukorra parandamine sai ta elu hüüdsõnaks. Ta enese raske ja võitlusrikka elu kogemused, eriti nais-töölise raske seisukord ja mitmekordne töökoo-rem põhjendasid ta püüdmisi. Samal ajal püüdis ta väsimatult täiendada oma teadmisi ja omandada haridust. Ja peab tunnustama, et ta seda täiel määral suutnud on. Ta on ikka osanud selge pilgu ja mõistusega olukorda õieti tabada ja hinnata.

Praeguse aastasaja algul asutas ta majateenijate ühingu ühes kohamuretsemise kontoriga, millele varsti juurde asus teenijate kodu, kus maalt tulnud kohaotsijad või ajutiselt ilma kohata teenijad odavat peavarju ja ülevõlpidamist saavad. Seda ühingut juhatas ta 16 aas-

tat, toimetades ühtlasi selle häälekandjat. Praegu on ta sotsialistilise naisühingu häälekandja toimetaja ja ühtlasi ka juhataja.

Miina Sillanpää.

Kui 1907 aastal Soome naised said poliitilised õigused, pääsis Miina Sillanpää parlamenti. Sest ajast peale on ta olnud parlamendi liige.

Kiri Austraaliast.

Sydney, 31. I. 27.

Kas ehk kogemata mõnda „Naiste Hääle“ lugejat ei huvita Austraalia elu?

Katsun allpool kirjeldada seda nii, nagu olen jõudnud näha ja tähele panna selle lühikese aja jooksul, mis siin olen viibinud.

Linnad on ilusad, hästi korras hoitud ja oma üldise ehitusplaani kui ka majade ehitusviisi poolest peaaegu täitsa Euroopa laadi. Ärielu ja kutseline tegevus on end koondanud südalinna. Elatakse aga eeslinnades. Seepärast arusaadav, et näit. pühapäeviti ja õhtuti südalinn näib olevat kui välja surnud.

Ka advokaatide, arstide kabinetid on lahus erakorteritest. Siin armastavad teatud kutsega isikud, ettevõtted, kontorid end koondada tihedalt üksteise naabrusesse. Näit. üks suur, ilus tänav on täis arstide kabinetta. Teises kohal jälle advokaatide kontorid reas jne. Kabinetides, kontorites ei ole kusagil seda uhkust sisseseadmisel näinud, nagu Lääne-Euroopas, või ka osalt meilgi pruugiks on. Näit. arstide ootamisruumid kui ka kabinetid ise on väga lihtsalt möbleeritud. Aasuvad aga ikka väga toredates majades.

Suured ärid suletakse juba kell 5 p. l. Ainult üks

kord nädalas, nimelt reedel, on nad kõik kuni kella 9-ni õhtul lahti. Isegi pangad. Sest laupäev on siin püha. Vabrikud ei tööta siis üldse mitte ja ärid ainult kuni kella 12-ni l. Väikesed ärid aga, nagu vürtsipoed, puuvilja kauplused, need on lahti just nii kaua kui nende meeldib. See on kaupmehe oma asi, kunas ta poe kinni paneb. Politsei end siin nähtavasti sarnastesse asjadesse ei sega.

Ja üldse, nähtavasti kodanikkude eraelu siinset poliitset ei huvita. Vähemalt seni, kui midagi kurja pole tehtud. Sest näit. kui võtad endale siin korteri või toa (neid on väga palju saada!), keegi ei küsi su passi ega nime ja ei ole mingisugust majaraamatusse sissekirjutamist. Lihtsalt maksad nädalaüüri ette, saad võtmed kätte ja sellega on kõik korras. Ja tahad ära kolida, üttele mõni päev ette ja keegi ei pane seda sulle pahaks. Kortерid on siin kõik vannitoaga. Ilma selleta ei ole veel ühtegi näinud. Keskmise töölise korteril on 4—5 tuba, köök, vannituba, tihti ka autokuur. Kortерid on ehitatud nii, et naaber naabriga iialgi kokku ei puutu. Mingisugust ühendavat korridori ei ole. Igaüks elab täieliselt oma ette. Paljud korterid üüritakse välja täiesti möbleeritud. Siis on seal aga kõik olemas, mis iganes elamiseks tarvis läheb. Köögiriistad, voodipesu, isegi tolmulapp ja põranda hari ei puudu. Juba paari Inglise naela eest nädalas võib

Ta on algatanud seal suure arvu seaduseelnõusid, mis puutuvad lastekaitset, kasvatust, haridust, naistöliste kaitset jne.

Ka karskusküsimus on temas alati sooja poolehoidja leidnud.

Ta on ka mitu aastat olnud Helsingi linnavalolinik ja on linna lastekaitseameti abijuhataja. Peale selle on ta väga paljude komisjonide liige. Ühistegelise liikumine on temas alati sooja poolehoidu leidnud ja tema on üks Soome ül-

diselt tuntud, edukalt töötava ühistegelise äri „Elanto“ asutaja. Viimase viie aasta jooksul töötas ta „Elanto“ söögi- ja kohvimajade inspektorina.

Kui moodustati sotsialistiline valitsus, tundus enesest mõistetavana, et Miina Sillanpää selles koha sai. See naine on oma väsimatu töö ja selge pilguga osanud võita suure lugupidamise ja poolehoidu ka väljaspool oma erakonda.

Ameerika naised.

Naisliikumine (Feminism) Ameerikas.

(Järg ja lõpp.)

Sügavat lõhet võib näha Ameerika naisliikumises, mille eesotsas kaks tugevat, üksteisele vastutöötavat naisorganisatsiooni tegütsevad; need on:

„The National League of Women Voters“, kellede kava on kaitse seaduste maksmapanemine, ja

„The National Woman's Party“ — kes kaitsevad vastu, nähes naisi naiste vabaduse ja üheõiguse piiramist ja neid kaotada tahavad.

Esimene naistele ühesuguste õiguste nõudmise konverents ühisriikides peeti juba 1848 aastal. Selle

konverentsi algkavast on ühisriikides senini kätte võidetud ainult üks punkt — nimelt täielik valimisõigus naistele. Teised punktid 1848 aastast kavast kujutavad The National Woman's Party tänapäevaseid nõudmisi. Praegusel ajal on The National Woman's Party tegevus keskendunud nõudmistele „National Equal Rights Amendment“ — ühesuguste õiguste seaduse peale, kus nõutakse, et „mehed ja naised peavad saama ühed õigused ühisriikides ja mujal tema võimupiirides.“ See seadusekava oli kongressile an-

tud 1923 aastal senaator Curtis'e kaudu. Osariikide toetuse peale lootes, loodetakse need nõudmised kongressil läbi pressida.

Nimetatud organisatsioon katsub kontakti luua Euroopa riikidega, uurib nende põhiseadusi, jälgib sealsete naiste elu ja seadusi, mis naiste eluga ühenduses. Ka Eesti põhiseaduse artikkel VI. on nemad oma nõudmistele toetamiseks ära tähendanud.

Peatan vähe pikemalt selle organisatsiooni püüete ja kavatsuste juures, sest isiklikult on minul nen-

väga kena möbleeritud korteri saada. Siinsel perenaisele ei ole seda muret, et peab turult omale toidukraami suure vaevaga koju tassima. Turg on liig kaugel ja sinna ta üldse ei lähe. Kuid igalpool on omad toidukraami kauplused, kuhu muidugi kaup tuuakse turult. Perenaine läheb sinna, tellib endale kõik, mis tal vaja, jätab oma aadressi maha ja temale tuuakse kõik — isegi leib ja piim koju kätte. Kui aga juhtub, et sel silmapilgul, mil kaup tuuakse, kedagi majas ei juhtu olema ja tooja sisse ei saa, siis laob ta südamerahuga oma kauba maja trepile ja läheb minema. Nähtavasti ei tule kellegil mitte kiusatustki peale, seda sealt ära varastada. üldse — vargusi näib siin vähe olevat. Ehk olgu siis juba suuremas ulatuses. Viiakse ära briljante ja muid suure väärtusega asju. Ehk küll Sydney on suur linn (vist ligemalt miljonit elanikku), siiski ajalehtedes on kuritegude ja varguste kroonika igapäev palju väiksem kui näit. Tallinnas. Muidugi on igasuguste õnnetuste arv suurem: autode alla jäämised, autoõnnetused ja ka surm haikalade läbi (suplemise juures). Alles hiljuti maeti siin ühte noormeest, keda haikala suplemise ajal pooleks hamustas.

Üldse — laht kihiseb siin nendest. Ja ehk küll supeluspaiakadel on vahitornid väljas, kus vahid valvel ja haikala lähenemisel suplejatele kellahelistamisega mär-

ku annavad — siiski ikka jälle tuleb ette, et see tõsine mereröövle ühe ehk teise küljest tüki ära hammustab.

Austraallane armastab oma linna ehitada aedade ja parkidega. Kuid ei maksa mõelda, et siinsel murul on traataed ümber ja pealeastumise eest karistatakse. Oh ei! Siin võib igaüks pargi nurmel kõndida, istuda, lamada niipalju kui ta süda kutsub. See ei ärrita siin mitte kedagi. Kui aga kiusatus tuleb ja avalikus kohas murrad mõne lille, siis on juba halvem lugu. Hiljuti lugesin lehest ühe noormehe kurvast saatusest. Temale meeldis pargis peenral üks lill. Murdis selle. Kuid — seal oli ka juba seadusesilm seda nägemas — ning kohus mõistis talle neli naela trahvi!

Siin püütakse avalikkusesse aedadesse ja parkidesse istutada — muidugi ilupuudena — meie põhjamaa puid: kaski, kuuski, pihlakaid. Aga need põhjamaa lapsed ei taha just mitte kõige paremini areneda. On kidurad ja nii mõnigi näeb välja nagu põeks tiisikust. Nii siis tuleb leppida juba rohkem kohalise, rohkem eksootilise taimestikuga, nagu palmid, oleandrid, gummipuud, hiigla aurocariad ja teised, millest ma isegi nime ei tea. Kes on kaktuste armastaja, võib oma südant lohutada ja rõõmu tunda. Pea igas pargis on nendest suur kollektsioon.

Alalõpmata õitsevad siin mingisugused lilled, põõ-

dega rohkem kokkupuutumist ja ju-tuajamist olnud — olen pidanud ka Eesti naiste elu kohta neile pikemat informatsiooni andma.

Nagu tähendasin, on nad kaitse-seaduste (protective laws — The National League of Woman Voters peaaüesanne) vastased, seletades, et need seadused ei lase naisi organi-seerida tööstuses, sundides piirduma halvemate, odavamate ametitega.

Sagedasti saadetakse naiste de-legatsioone presidendi juure ja kongressile, et neid võita oma ees-märgi toetuseks ja avalikku arva-mist äratada; oma peale tähelepa-nemist pöörata.

President Coolidge olla vastanud ühele sarnasele naiste delegatsioonile, kes on nõudnud toetust oma et-tevõttele, et „üks teine grupp, mitte vähem tõsisid ja energilisi naisi (determined) olla palunud teda te-ha just vastupidi!“

The National Woman's Party nõudmised on lühidalt järgmised: nõutakse naistele õigust olla vannu-tatud meeste kohtus; ühesugune eestkostmise õigus; ühesugused õi-gused ja võimalused professionaal- ja tööstuse aladel. Oma seniste õi-

guste peale vaatamata on naised tegelikus elus alluvas seisukorras meestele. Nõutakse ühesuguseid ha-riduslisi võimalusi mõlemale soole; kõik tööalad ja ametid olgu lahti ka naistele; naiste teenistusvõimalusi piiravad kaitseadused kadugu; pä-randuse seadused olgu ühesugused; olgu naistel õigus tarvitada oma se-nist nime ka peale abiellumist; nõu-takse naiste kodutöö hindamist, sest see on ühine toodang perekonna üle-valpidamiseks. Naiste teenistustasu kodus tehtud töö eest ärgu kuulugu mehele (New-yorgis maksva seaduse järele on mehel õigus naise sarnase töötasu peale), vaid naisele enesele. Mehel ei pea olema kontrolli õigust naise varanduse üle; ühine kontroll ühise varanduse üle. Naistel olgu õigus konsulaar ja diplomaatliste ametite peale; õigus esitada oma riiki välismaadel; ühesugune tasu ühesuguse töö eest. Õigus kiriku ametite peale. Ühine moraal code nii meestele kui ka naistele.

Vastandiks „The National Wo-man's Party“le“ on „The National League of Women Voters, kes kait-seseaduste poolehoidja, ja nad on op-positioonis ühesuguste õiguste nõud-

miste (National Equal Rights Amendment) vastu. Nende tegevuse tähtsamaks saavutuseks võib luge-da „The Sheppard — Towner law“ — emade ja rinnalaste kaitsesea-dus, Federaal ja osariikide abil ja toetusel. Nimetatud seaduse laiendamise kallal töötatakse praegu. Teiseks tähtsamaks nõudmiseks nen-de kavas on Federaal haridusminis-teriumi asutamine (Federal De-partment of Education), mis praegu kongressi komisjonides, et sellega ühtlustada haridusolusid ühisriiki-des.

Ameerika naistest rääkides ei või tähelepanemata mööda minna küsimusest, kuidas nemad neile hil-juti antud valimisõigust kasutavad. Ja siin peab tunnistama, et olevate andmete järele on see osavõtt võrd-lemisi loid, naised ei ole oma vali-misõigust kasutanud ühel määral meestega. Kodujääjate (stay at ho-mes) protsent on suurem naiste seas. Harilikult ei saa naiste ja meeste hääled valimistel eraldatud, nii et raske on saada täpseid andmeid nen-de protsentuaalse vahekorra kohta. Ainult Illinois osariigis, kus meeste ja naiste hääled lahutatud, näeme

sad, puud. Aga — ehk nad küll on uhked oma kirju-des värvides, kuid — lõhna nendel ei ole. Isegi roosi lõhna on vaevalt, vaevalt tunda! Armastavad aust-raallased oma parkisid ja aedasid veel sagedasti ehtida marmorkujudega. Kuid — tihti on need püstitatud — tsement alusele.

Siin armastatakse teha palju muusikat. Rahvus-listeks muusikariistadeks võiks nimetada grammofoni ja elektriklaverit. Vaesem inimene laseb grammofoni mängida, rikkam — klaveri. Mõlemad on õnnelikud, et muusika on majas. Suuremalt jaolt on see ikka mingisugune jazz, mida mängitakse. „Valencia“ on väga moodis. Ja kui majarahvale üks viis meeldib, siis mängib ta seda terve õhtu läbi ja igapäev järje-kindlalt — lõpmatuseni, kuni tuleb uus viis moodi ja tõrjub vana eest ära.

Praegusel silmapilgul, mil seda kirjutam, mängi-takse naabri majas — muidugi elektrijõul — Valenciat. Iuba umbes poolteist tundi on to kestnud joonega!

Muidugi, tulla ju ka ette, et mõned vanemad omi lapsi klaveritundi saadavad ja ta ise seal oma käega mängima õpib. Aga — keskmistes väikekodanlistes pe-rekondades küll väga harva. Ja misjaoks on siis elek-ter olemas?

Muidugi, elektrit on siin palju tarvitusel. Et näit.

iga perenaine ainult elektriga triigib, on iseenesestki mõistetav. Kui nüüd juba pesust jutt on, siis olen tä-hele pannud, et siin perenaised oma pesu armastavad ikka pesta siis, kui mehed kodus on. S. t. kui on mõni püha nädala sees — või jälle streik (viimast juhtub siin haruldaset sagedasti). Austraalia abielumees oskab suurepäraselt pesu pesta ja sellepärast siis ka pesupäevade seadmine majas selle järele. Üldse, mul on põhjust oletada, et sinne abielumees kõlbaks meie Euroopa mehele eeskujuks nii mitmeski suhtes, Aga — ühes edaspidises kirjas ehk peatun selle küsimuse juures pikemalt.

Laste eest kantakse siin suurt hoolt. Ei ole seni veel ühtegi uulitsalast juhtunud nägema. Vanemad hoiavad ja jõudumööda ehivad omi lapsi. Juba rinna-lastel on kuld käevõrukeseid ümber, sõrmusekesed sõr-mes ja üldse nii kui nukud rietatud. Aga ema ise ka tuletab sagedasti rohkem nukku kui elavat naist meelde. Nimelt armastavad siitmaa naised väga oma nägu värvida. Ja nii, et see otse silmatorkav on. Seda teevad juba plikavõitu tüdrukud ja ka päris van-nad naisedki. Ühesõnaga, umbes 90 protsenti linna-tänavail liikuvaist naistest on värvitud ja suuremalt jaolt halvasti. Muidugi, alalise kosmeetiliste ainete tarvitamise tagajärjel aga kannatab nahk. Ja nii mõ-nigi daam siin, kui oleks värvimata, tuletaks meelde

presidendi valimistel 1920 aastal, et meestest kasutasid oma hääleõigust 74,1 protsenti kõigest hääleõiguslistest meeskodanikkudest, kuna naistest seda tegid ainult 46,5 protsenti. Siin peab ära tähendama, et seda protsenti — 46,5 — tuleb hästi kõrgemaks pidada, kui see muidu harilikult on. Illinoisi naised on rohkem harjunud valimisõiguse tarvitamisega, sest see õigus oli antud neile võrdlemisi vara, kuigi piiratud kujul, ja selle õiguse ärakasutamise tähtsuse selgitamiseks oli siin intensiivset kihutustööd tehtud. Üldiselt arvatakse aga õigeks, et valijate naiste protsent Läänes ja Põhjas on kõikunud 34,7 ja 46,5 vahel. Lõunas on osavõtt loium kui mujal. Seesama nähtus on ka maksev kohalikkudel valimistel.

Endine traditsioon, et naiste koht on igalpool, mitte aga valimiskohtadel, paistab nagu edasi kehtvat.

On tähele pandud, et naised valimistel toetavad harilikult teatud kandidaate ja teatud korraldusi. Paistab silma naiste konservatiivsus valimistel; nad kalduvad rohkem moraalsete korralduste kaitseks. Nii, näiteks olid nad siin suured keelu-

seaduse toetajad, meestega võrreldes; teistest küljest on nad aga üksikõiksed paljude radikaal-uuenduste vastu.

Naiste tegelik osavõtt poliitikast on kahesugune — poliitilistes organisatsioonides ja avalikkudes ametites. Peale üheksateistkümnendama Amendmendi läbiviimist 1920 aastal, s. o. peale valimisõiguste andmist, on kombeks, et poliitilistes organisatsioonides, iseäranis Ida osariikides, mõlemad sood ühevõrra esitatud oleksid federaal, osariigi ja maakonna komiteedes; samuti on see ka republikaanlaste ja demokraatide poliitiliste parteide komiteedes. Kuid sarnase arvulise üheõigusluse peale vaatamata on ikkagi kõik mõju ja juhtimine parteides meeste asi — „a man's game.“ Nii näiteks, kuulsas Tammany Hall'i organisatsioonis, New-Yorgis, on igas district'is iga meesjuhi kõrval ka üks naisjuht. Kuid naistest palju ei kuule; ka ajakirjandus Tammany Hall'ist rääkides ei puuduta nende nimesid. Naiste koht parteide ja organisatsioonide mehanismis on veel õige suurel määral poliitikameeste meelitus naistele, mitte aga naise enese algatusvõime

ja saavutuste järelalus. Naine on parteide eesotsas mitte sellepärast, et ta ise omale sellele kohale oleks võtnud, aga et on olemas uus valijate kogu, kellele mees-poliitikategelased peavad vastu naeratama, kellega arvestama ja keda on tarvis oma poole meelitada — ütlevad siinsed asjatundjad selles küsimuses.

Vähe teistsugune on lugu Lääne osariikides, kus naised kauemat aega poliitilisest elust on osa võtnud. Siin ei ole nad nii suurel määral esitatud parteides ja komiteedes, kuid nende tegelik mõju on suurem.

Ühisriikides on kahtlemata üksikuid naisi, kes tähtsatele kohtadele valitud ehk tähendatud on (näiteks naiskubernerid Texas'is Mrs. M. Ferguson ja Wyoming'is Mrs. N. Ross). Üldine naiste saatus on aga kohad, mis harilikult mehi ei tõmba — madala maksu ja võimu puuduse tõttu. Connecticut'i osariigi (tüübiline New England'i osariikidele) naiste ametid olla tegelikult piiratud koolide ja raamatukogude komiteedega.

Kus palk ja võim on mängus, on ametis mehed; kui amet on kas ainult auasi, ehk kus ei ole muud tarvis teha kui tüütavat rutiintööd, kus

— oma naha poolest muidugi — rohkem krokodilli kui naist.

Riietutakse siin üldiselt hästi. Eriiselt on see muidugi maksev naiste kohta. Kuid seda peent, elegantset joont, mis näiteks meelitab silma Pariisis, sinse naise riietes siiski ei leidu. Rohkem on materjali headus, mis üllatab.

Oma üldise olemise poolest on austraallane, eriti austraallanna, kindlasti liikuvam ja elavam kui saare inglase. Aga, et rahvahulk ka siin ise mõistab suurepäraselt korda pidada, see on ka kindel. Vaba maa kodaniku iseteadvus on siit inimestel suur ja veel suurem — armastus oma päiksepaistelise kodumaa vastu. Iga austraallane usub kindlasti, et tema maa on üle ilma kõige ilusam, kõige parem, kõige rohkem arnemisvõimeline. Ja muidugi on tal siin nii mitmeski punktis õigus.

Huvitavad ja võhikule esialgselt väga kummalised on miitingud, mida siin peetakse igal pühapäeval pealelõunat ühes pargis.

Siin on väljas poliitiliste parteide kõnelejad, algades marurahvuslastest ja lõpetades kommunistidega. Et kuulajaid ligi meelitada, tarvitatakse igasuguseid võtteid. Mõnel parteil on näit. pasunakoor välja toodud. Nii oli viimati kommunistidel. Pasunad mängi-

sid viisi „Oh kuusepuu“ ja rahvas laulis sinna juurde ühte laulu, mille sõnad kaugeltki nii vagad ei olnud kui meie jõululaulul. Ühe teise partei kõneleja jälle laulis soolot: kandis kõne vahel ette Austraalia pärismaalaste laule. Tal oli tõesti suur menu. Kuid peale poliitiliste kõnelejate on suurel hulgal koos ka teisi. Üllatab usulahkude rohkus ja nende misjonäride mulisevad sõnad. Näit. üks usulahk, kes igal pühapäeval endale suurt reklaami teeb, on see, kus kõik liikmed, mehed kui naised, kannavad pikki, selja peal lahtiselt lehvivaid juukseid. Rinna peal aga — võtnemärki. Üks teine liik usumehi kannab ka pikki juukseid ja pügamata habemeid. Kuid juuksed on „frisuri“ keeratud. Üks misjonär, mis usulahku ta kuulub, seda ma ei tea, teeb endale sellega reklaami, et tuleb alati terve karja väikeste lastega, kes siis igaüks koradamööda laulavad. Misjonär ise aitab lõõtsapilliga kaasa ja lõpuks laulab terve rahvas ligi. Vähepeal on muidugi jälle igasugused hingepäästmise kõned.

Aga — ka päris soliid vaimulikud — katoliku või Inglise kirikust, ei põlga seda võtet, et siinkohal oma usule poolehoidjaid võita. Olen nii mõndagi neist pargis kõnelema kuulnud.

Muidugi, äri on äri, seda teab siin iga väike laps juba. Ja sellepärast tehakse seda ka pühapäeviti siin pargis. Nimelt üks vaestemaja toob siia omad inva-

vähe kuulsust ja madal palk — sinna lasevad mehed „üheõigusluse alusel“ ka naisi.

Naised siin ei ole veel poliitika tegijad, nende poliitilise kogemuste ja vilumuse puudusel. Umbusaldus ja teatud eelarvamine valitseb veel naiste vastu.

Euroopa naiste elusse tõi ilma sõda suuri järeltusi. Ilmasõda hävitas barjäärid. Naised aitasid kaasa titaanses võitluses, täites meeste aset väljal ja vabrikus. Kuna enne sõda naised Inglismaal võitlesid meeleheitlikult aastate jooksul, et avada uksi poliitikasse, anti neile seal valimisõigus peaaegu üleöö. Kontinentil uued Euroopa vabariigid andsid naistele täielise valimis- ja kodanikuõigused oma põhiseadustega. Ka osavõtt valimistest on Euroopas palju elavam. Nii oli Inglismaal hiljuti 8 naist parlamendis. Briti naised on palju kaasa aidanud seadusandvuse humaniseerimiseks.

Saksamaal on olnud 30—35 naist iga riigipäeva koosseisus. Neid on seal tähtsatel kohtadel igas ministriteeriumis. Mitte tosinates, vaid tuhandetes võib lugeda neid Euroopa naisi, kes istuvad paljude riikide parlamentides ja linnade nõukogudes.

Ühisriikides on praeguses (69-s) kongressis, House of Representatives, kolm nais nahtasaadikut — mrs. Rogers, Mass., mrs. Kahn, California, mõlemad republikaanlased, mõlemad lesed, kes oma meestele Kongressi järgnesid, ja mrs. Norton, demokraat, New Jersey'st. Viimastel valimistel valiti nad uuesti ja järgmises (70.) kongressis ühineb nendega neljas naine, mrs. Langley, Kentuck'ist, republikaanlane. Praegune üldine naiste arv, viimaste 1926. a., valimiste järele osariikide seadusandvates kogudes on 98 ja 10 senaatori, kokku 108, võrreldes 128 — 1924. aasta valimiste järele,

kus 119 osariikide rahvaesitajat — seadusandvates kogudes ja 9 naistsenaatori valiti. Kuid peab tunnistama, et need arvud on ilma suurema tähtsusetata, võrreldes praegu 10.000-lise meeste arvuga, kes neisse samadesse esitustesse valitud. Teistest tähtsamatest ametitest osariikides, kus praegu ametis naised, võiks nimetada: viie osariigi hariduse superintendenti, ühe osariigi riigisekretär ja üks osariigi varaameti juhataja.

Asi on muutumas ka siin. Paljudes osariikides leidub juba naisi, kes nõus on endid valida laskma — varem puudusid kandidaadid, ei olnud soovijaid.

Poliitiline ilm hakkab nagu vähehaaval harjuma naistega poliitikas. Usk üheõiguslusesse hakkab nagu töötama. Tuleviku asi on naiste ühtaoline mõju ja osavõtt poliitikast ja avalikust elust. *Eugenie Mutt.* New-York, 25. I. 1927.

liidid välja. Need mängivad ja laulavad ja — korjavad raha.

Rahvas seisab salkades ümber, kuid kord on igalpool eeskujulik. Keegi ei sega kõnelejat, keegi ei ärrita ennast, mis see ka ei ütle. Politseinikke on vähe, aga ka nemad ei sega end kusagil vahele. Ja niipea, kui kell on 6 — igaüks lõpetab ja läheb rahulikult ning ilma kärata oma teed. Isegi siitmaa kommunistid on ses suhtes sama hästi distsiplineeritud, kui kõik teisedki kodanikud.

Kindlasti, rahvas, kes nii hästi oskab korda pidada, on omas arenemises jõudnud juba väga kõrgele kultuuri astmele.

Mis silma torkab, on sinne pühapäeva pühitsemise viis. Pühapäev on siin tõeline puhkamise päev. Ei ole siis trallinguid ega pidusid. Isegi kino ega teater ei tööta. Inimesed sõidavad linnast välja rohelisse või spordiväljale. Õhtul heidetakse juba vara puhkama, et esmaspäeval võiks olla värske ja töövõimeline.

Siin tuleb meelde pühapäev kodumaal. Seal ei ole ta mitte puhkamise, vaid eriline väsitamise päev nädalas. Kas ei saaks siin inglasele eeskujule võtta?

Tänaseks lõpetan. Järgmise kirjani soovin — head nägemist!

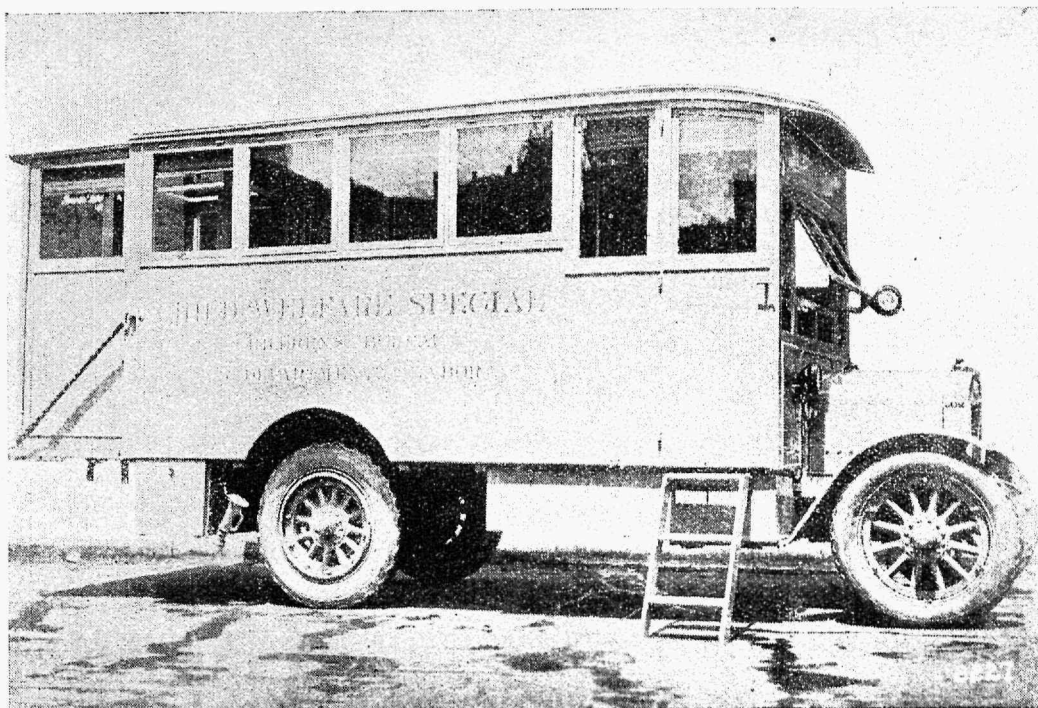
K. O.

Dr. Gertrud Bäumer.

Saksamaa praegusaja silmapaistvam naistegelane Kauaaegne Saksa Naisliidu juhat. ja juhatusliige. Liidu häälekandja „Die Frau“ toimetaja. On kogu vabariigi kestvuse ajal parlamendi liige ja väga mitme seaduseelnõu algataja ja väljatöötaja. Praegu ametis Saksamaa siseministriteeriumis ministreeriumi nõunikuna, kus tema valitseb ja lahendab kõiki naistes ja lastesse puutuvaid küsimusi. Oli dotsendiks Humboldt'i akadeemias. Üks tähtsamaist naistööorganiseerijaist. Parlamendis üldiselt lugupeetud ja oma erakonna (dr. Bäumer kuulub saksa edumeelsete erakonda) üks silmapaistvamaist juhtivaist jõudest.

Rändaw laste ja emade nõuandepunkt.

Sarnased punktid on Ameerikas täitja läbi löönud ja teevad tänuväärt tööd laste-
tetermishoiu alal. Eestis kawatseb G. N. Liit, vähemalt juwekuude jaoks, jisse seada
sarnast rändawat nõuandepunkti maal.

Ülewaade Petserimaa emade ja laste nõuandepunkti tegevusest 1926. aastal.

Runa G. N. Liidu poolt Petserimaale asutatud emade ja laste nõuandepunkt osutub ainjamaiks jelle-
farnaseks asutuseks maal, on huvitaw lähemalt tut-
wuneda selle punkti tegevusega arstlike nõu- ja abi-
andmise alal.

Nõuandepunkti juhataja dr. L. Juhkami poolt
G. N. Liidule esitatud 1926 a. aruande järele kuju-
neb mainitud nõuandekoja tegevus järgmiselt:

1926 aastal olid kajutanud punkti üldse 2489
isikut 4032 korral. Arstiabi tarvitajatest oli: lapsi
alla 7 a. — 502 ehk 20,2 protsi.; lapsi 7—15 a. —
558 ehk 22,4 protsi.; rasedajalgseid naiti 103 ehk 4,1
protsi. ning muud täiskaswanuid 1326 ehk 53,3 protsi.

Nagu sellest näeme, on täiskaswanuid inimesed
oma eneste haiguste puhul kõige suuremal määral
nõuandepunktis antawat arstiabi tarwitanud; neist
oli naiti 1090 ehk 82 protsi., mehi 236 ehk 18 protsi.
See asiolu on täiesti arusaadaw, arwesse wõttes, et
Petserimaal arstiabi saamise wõimalused üldse wä-
ga piiratud on — tuleb ju seelamas Petseri arsti-
jaoskonnas, kus nõuandepunkt asub, kuni 19.197
elanikku ilhe jaoskonnaarsti peale.

Rahwuse järele oli punktis käijatest: eestlasi —
1576 ehk 63,3 protsi.; wenelasi — 909 ehk 36,5 protsi.;

muust rahwusest 4 ehk 0,2 protsi., seega kajutati
punkti kõige laialdasemalt eestlaste ehk setude poolt.

Sünnitajaid, kelle jaoks punktis 4 alakist woo-
dit jisse seatud, oli 1926 a. ainult 20 ning neist
wiibis igaiks keskmiselt 7 päewa punktis (sünnita-
jate päewi oli üldse 143). Sealjuures aga anti sünni-
tatajatele nende oma kodus 38 korral arstiabi. Runa
sünnitus Petserimaal teatawasti ilka kõrgel püsib,
osutub punktis sünnitamute arw silmatorikawalt
wäiksema, kuid arwesse wõttes Petserimaa ebausju
kõrbeid, mille järele naine ei tohi sünnitamise ajal
kodust lahkuda, — on ka see arusaadaw. Et 58 sünni-
tatajast oli wenelasi ja lätlasi kokku
31, seega enamuse, sellest näeme, et setud eriti wihalt
wanadest harjumustest kinni peawad, püüdes sünni-
tamise ajal ilma asjatundliku abita läbi ajada.

Peale sünnitajate on punkti arsti poolt weel 63
korral haigetele nende kodus arstiabi antud.

Seega oli registreeritud Petserimaa nõuande-
punktis 1926 a. üldse 4133 arstiabi andmist, mis
keskmiselt üle 11 arstlike läbiwaatuse päewas wälja
teeb (sünni hulgas on ka roudapanemised, mida 71
korral toimetat).

Wäärrib eriliselt tähelepanu, et nõuandepunkti arsti

poolt on peetud 1926 a. jooksul veel 20 terwishoiu loengut rahvale ihes selgitavate udupiltide demonstreerimisega, peaaesjalikult emade ja laste terwishoiust ning külgehaakivate haiguste ille.

Misjaguseid haigusi ja kui juures ulatuses Pettejerimaa nõuandepunktiis registreeriti, seda näitab alljärgnen tabel.

Pettejerimaa nõuandepunktiis 1926 a. registreeritud haigused:

Haiguse nimetus.	Abjoluut arvud	%
Ugedad külgehaakivad haigused	237	8,5
Tuberkuloos	88	3,1
Uues	21	0,7
Rahit	48	1,7
Wereringwoolu orgaan. haigused	30	1,1
Hingamisorgaanide haigused	289	10,3
Seedimisorgaanide haigused	438	15,7
Kufoorgaanide haigused	46	1,6
Weromaesj	25	0,9
Kilpnäärme haigused	12	0,4
Närwilitawa ja wainuhaig.	41	1,5
Silmahaigused	225	8,0

Rõnwa haigused	60	2,1
LihaSte haigused	35	1,2
Naha- ja nahaalusko haigused	590	21,1
Naiste juguorgaanide haigused	183	6,5
Raswajad	10	0,4
Rehamigastused	225	8,0
Sünnitused ja sünnituspuhul haig.	108	3,8
Hamaste haigused	95	3,4

Nagu toodud tabelist selgub, on registreeritud haiguste seas 1. kohal naha- ja nahaalusko haigused, 2. — seedimisorgaanide haigused, 3. — hingamisorgaanide haigused. Neile järgnevad oma ulatusse poolest: külgehaakivad haigused, filmahaigused ja kehawigastused, kuna kõigi teisi haigusi palju wähemal määral ette on tulnud.

Lõpuks tuleks tähendada, et nagu eelpooltoodud nõuandepunkti tegevuse kirjeldusest selgesti wälja paistab, on Pettejerimaa emade ja laste nõuandepunkti tegelekust wälja kujunenud illdisjels arstiabi punktiis, kuhu tulla kse abi ohtima igajaguste haiguste ja häidade puhul, mis aga kellelgi olemas.

Dr. E. Lasberg.

Film naiste elust.

Kinoromaan, mille kirjutus elu ise.

Luigi Manara on mehe nimi, kes tänawu veebruaris seisis Milaano vannutatud meeste kohtu ees ja selle poolt õigeks mõisteti, missugune otsus publiku poolt vastu wõeti heakskiitmise tormiga. Manara tuli kohtu ette vastust andma oma naise Letitia tapmise eest. Kohtuotsus teda ei rõõmustanud, sest ta ise palus end mõista eluaegsele sunnitööle, kuna surmanuhtlust tema teo eest polnud ette nähtud seaduses. See aga oleks temale olnud ainuke vastuwõetav, kuna see tähendas pääsu waevast.

Kaebealune oli mees, kellele elu avas hiilgavad wäljavaated. Ta seisis juhtival kohal suures äriettevõttes ja tulevik lubas temale kõik, mis võib soowida elu ees seisev mees, rikuse, lugupidamise, huvitava töö, jne. Viimane, s. t. töö, valdas meest täielikult, kuni ta tundma õppis oma tulevast naist, keda ta armastama hakkas kogu oma noorusjõuga. Nüüd alles omandas elu temale sihi ja mõtte.

Möödus aasta suurimas õnnes. Ei olnud õrnat ega paremat naist, kui tema oma ja nagu õnne kuhjumiseks sündis poeg, kes isa käte wähele pandi just samal päewal, kui ta

tõusis hiiglaettevõtte peadirektori kohale. Siis aga hakkasid koguma pilved. Kord tuli nimeta kiri, mis tarwiliseks pidas teatada naise truudusetusest, teine, isegi kolmas. Siis alles ütles mees seda naisele, tõmbas kahwatava naise oma rinnale ja käsi pannes lapse peakesele tundus temale, et pole õnnelikumat temast.

Kuid õnnetus läks oma wankumat teed. Kord õhtul lamas laps, kes hommikul veel kõige rõõmsamalt mängis, purustatud liigetega oma toas. Ta oli kõrgelt alla tänawale kukkunud. Nagu wahakuju istus ema tema kõrval, mitte julgedes end liigutada. Mees tundis, et ta nüüd peab jõudma toetada kaht ja ütles seda naisele.

Järgmisel päewal aga oli naine kadunud. Kiri, mille ta maha jättis ja mis nüüd on lisatud kohtuaktide juurde, ütleb: „Ma petsin sind, kõige paremat meeste hulgast. Nüüd, kui mu laps surnud, kes mul oli kaitseks mu enda eest, lähen sinna, kus mu koht, tänawale.“ Tänavalt leidsi mees mõni aeg hiljem oma naise, kes teda nähes püüdis põgeneda.

Ta tõi naise tagasi oma õndselt tühja korterisse, võttis ta riidest lahti nagu lapse, trööstis ja rahustas teda. Istus tema juures veel,

kui wäsinud laod kokku wajusid. Mees nägi häwituse jälgi naise endises kaunis näos... Tasa, et mitte äratada uinujat, läks ta kõrvaltuppa, võttis revolvri. Tuli tagasi, pani raua otsa naise südamele ja — laskis. Teener, kes sisse tormas, ütles, et ta oma isanda on leidnud põlvitamas naise juures, kes armastusega tema pead silitas ja sosistas, waewalt kuuldawalt: „Täna sind, mu armsam!“ Siis tuli kohus...

Haridus ja rusikas.

Kaks inimest, kes kokku ei kuulu, nõudsid hiljuti Wiinis lahutust abielust, mis oli kestnud juba kaheksateistkümmend aastat ja elu annud kolmele lapsele. Mees, sepp ameti poolest, ei oska lugeda ega kirjutada, kosis sellest hoolimata noore tütarlapse, kes suurimat huvi avaldas waimlise tegevuse vastu ja erilise hoolega armastas lugeda. Selle asja kohta aga polnud sepal mingit arusaamist. Ta tundis, et naine temast waimliselt kõrgemal seisab ja aina edeneb ja püüdis naise üleolekut võita kehalise jõuga. Nii kujunes elu naisele piinaks. Kõige tühisematel põhjustel andis mees naisele tunda oma separatsioonite ras-

kust. Kui naine südame all kandis teist last, viskas mees temale selga veeämbri ja ajas ta majast välja. Ilm oli külm ja liikmepõletik oli mehe toore teo tagajärjeks. Mõni aasta hiljem haavas mees naist mingi omatehtud laskeriistaga, nõnda et naine mitu nädalat haigena pidi lebama. Laste pärast kannatas naine oma kurba elu, ei kaotanud aga sellegipärast õppimise tungi ja väärilise seltskonna igatsust. Läänud aastal tahtis ta osa võtta peost, mille korraldas lauluselts, kuhu ta liikmena kuulus. See aga ei meeldinud mehele, ta peksis naise läbi, sötkus teda jalgadega ja lükkas ta peadpidi vastu akent, nõnda et naine vigastada sai.

Seekord läks asi naisele liiaks.

Ta nõuab lahutust, mehe süüdlaseks tunnistamisega. Mehe kaitsja advokaat arvas kohtus, et asi ei olevat liig hull. Sepal on loomulik olla kare mees ja pealegi olla tal põhjust olnud armukadeduseks.

Tõsijutt muinasjuttude maalt.

Vana Turaan, tänapäevane Turkestan, on siia maani jäänud raskelt ligipääsetavaks võõrastele, samuti inimlikkudele ideedele. Siin, 1001 öö muinasjuttude sünnipaigas, võitleb muhamediusuline naine raskelt oma hariduse ja inimväärtuse eest. Alles läinud aastal oli siin võimalik, et naisliikumise juht ära tapeti — tema enda mehe ja poegade poolt.

Üks elu võõraslastest.

Viinis leiti hiljuti keegi vana-

poolne köögitudruk oma kambri surnult; tuba oli gaasi täis. Arvati, et õnnetu gaasikraani lahti oli unustanud, kiri aga, mis varsti leiti, selgitas surma põhjust paremini. Elatanud tüdruk oli vabatahtlikult elust lahkunud. Ta armastas õnnetult, meest, keda ta kunagi polnud näinud, vaid ainult kuulnud. See oli keegi laulja, keda ta raadios oli kuulnud ja kes tema südame keema pannud. Igatsusega ootas tüdruk õhtut, lootes kuulda saada tema häält. Viimaks võttis ta südame rinda ja kirjutas oma raadiolemmikule hõõguva armastuskirja. Ta ei saanud vastust. Kirjutas veel mitu korda sama tagajärjega. Viimaks, ära tundes, et pole ühtki teed armastatu juurde, läks õnnetu igavesse pimedusse.

h—i.

Kõik naised lugege ja levitage

“Naiste Häält”

sest ta on ainuke õige naiste
zz huvide ja õiguste kaitsja. zz

„Naiste hääl“

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.

Ilmub 1 kord kuus.

Jgal 10. kuupäeval.

Toimetaja: MARIE REISIK.

Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.

Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.

Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasulused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

Tellimise hind: veerandaastaks — 90 mk., pooleksaastaks — 150 mk., aastaks — 300 mk. Üksiknumber — 30 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülj — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

**“Naiste Hääl” veerandaasta tellijad
uuendage oma tellimisi.**

KROONIKA

Lastepäev korraldatakse 7. ja 8. mail s. a.

Kuidas korraldada laste hoolekannet, see küsimus on meil praegu üks teravamatest päevaülesannetest. Siia maani on laste hoolekande töö sündinud tihti juhuslikult. Tungiv tarvidus nõuab kindla kava väljatöötamist, mille järele laste hoolekannet üle riigi hakatakse teostama. Ka noorte küsimus nõuab suuremat tähelepanu, kui seni sellele on osaks saanud.

Töö-hoolekandeministeeriumi juure loodud hoolekande keskkorralduse esitajate ühisel nõupidamisel tunnistati tarvilikuks laste hoolekandesse puutuvate küsimuste harutamiseks kokku kutsuda lastepäev 7. ja 8. mail s. a. Tallinnas. Sellest võtaksid osa hääleõigusega töö-hoolekandeministeeriumi, linnade ja maakondade hoolekande osakondade tegelased ja organisatsioonide esitajad. Sõnaõigus oleks hoolekande asutuste juhatajatel ning tegelastel ja kõigil asjast huvitatul. Päevakorras tunnistati tarvilikuks järgmiste küsimuste arutamine:

1. Ülevaade laste hoolekande tööst.
2. Lastekaitse ja seadusandlus.
3. Laste hoolekande viisid.
4. Mitteabieluliste laste seisukord.
5. Noorte küsimus.
6. Laste hoolekande korraldamise küsimused.

Lastepäeva korraldajad loodavad, et seltskond elava huviga vastu tuleb nende algatusele, on ju hoolekande otstarbekohane korraldamine esimese järgu tähtsusega ühiskonnale, kuna selle töö tagajärgedest oleneb meie tulevik.

*E. N. Liidu kiri Eesti ühistegelise
Liidu Juhatusesele.*

Eesti ühistegevus kogu oma tervikus ei ole veel kuigi vana, kuid tema üldine organisatsioon on siiski võrdlemisi hästi välja arenenud, nii et seda peale meie ka väljaspool kodumaad kõrgesti hinnatakse. See on kõigiti rõõmustav nähtus ja see annab meie ühistegelastele seda enam julgust ja uut hoogu veelgi energilisemaks tegutsemiseks.

Ometi ei saa vaikides mööda minna ühest suurest puudusest, mis meie ühistegelisel liikumisel olemas. Nimelt on meie ühistegevus ühekülgne, mis väljendub selles, et naised on seni meie ühistegevuse tänuväärsest tööpõllust pea sootuks eemale jäänud. Seda ei saa aga kuidagi loomulikult pidada, arvesse võttes, et naisi Eestis arvuliselt isegi rohkem on kui mehi.

Suur osa meie ühistegevuse senisest tööst ja saavutustest kuulub teatavasti tarvitajate organiseerimisele, s. o. tarvitajate ühistegevuse alale. Kuna aga igas majapidamises tarvisminevatest tarbeainetest lõviosa just naiste kätest läbi käib ja naised seega õieti tarvitamise reguleerijaiks on, siis paistab seda võõras-

tavamana, kui naised tarvitajate organiseerimisest ja nende ühistegevuse lipu alla koondumise tööst osa ei võta. Meil kui ka mujal armastatakse ikka ja alati toonitada, et naine on sisseostude määraja ja tarbeainete tarvitamise korraldaja. Ja tõesti — just naine on see, kes kõige paremini teab ja peabki teadma, kust tarvilikke tarbeaineid osta. Kui meie tahame olla ühiskondliselt arenenud tarvitajad, siis on ainult üks tee loomulik ja õige, ja see tee viib meid ühistegevuse juurde — ühiskauplusesse. Kui nüüd naine see olema peab, kellest ära ripub, kas tarvitaja selle õige tee valib, ehk vaheltkaupleja ukse taha ära eksib, kus oma raske vaevaga kogutud veeringud vaheltkaupleja omakaspüüete ohvriks peab tooma, siis ei või ükski kainelt kaaluja teisiti mõelda, kui et ühistegevus ilma naiste kaastöötajate on ühekülgne — on poolik.

E. N. Liit on oma mitmekesiste ülesannete kõrval kogu seda küsimust kaalunud ja enesele ülesandeks seadnud samme astuda selleks, et meie naiskodanikke ühistegelisele tööpõllule kaasa tõmmata, õhtutada ja ergutada. Kuna ühistegevus E. N. Liidu ülesannete hulka ei kuulu, puudub E. N. Liidul kahjuks võimalus omalt poolt siin midagi ära teha; pealegi on meil juba olemas organisatsioon ühistegevusse puutuvate küsimuste lahendamiseks, nimelt E. Ühistegelise Liit.

Sellepärast teeb E. Naisorganisatsioonide Liidu juhatus käesolevaga E. Ühistegelise liidu juhatusesele ettepaneku, ellu kutsuda ühistegelise Liidu juures naissektisioon, kus oleks ette nähtud alaline naisinstruktor — organiseerija.

Loodame, et ühistegelise Liit selle suure tähtsusega algatusele lahkelt vastu tuleb ja seega meie naistele võimaluse annab kaasa töötada meie ühistegevuse lõpuliikumiseks ülesehitamiseks.

Uus perekonnaseadus Nõukogude Venes.

Nõupidamistel perekonnaseaduse alal Venemaal tuleb, ajakirjanduse teadete põhjal, viimasel ajal ilmsiks joon, mis risti vastu käib Nõukogude valitsuse algusel valitseva abielu instituudi eitamisele. Nüüd arvatakse seal, et abielu ja perekond ka sotsialistlikus tulevikuriigis on sotsiaalsed tarvidused. Abielu registreerimist kavatakse toimida pidulikuma kujul, kui seni. Registreerimata abielu kavatakse uus seaduse kava siiski tunnustada, kui selleks on kolm eeltingimist: alaline kooselu, ühine majapidamine ja abielu teatavaks tegemine kolmandate isikute ees ehk aga kirjalikult. Uus määrus kuulutab mitmenaise pidamise karistatavaks. Abielu registreerimise juures peavad nüüd teatavaks tehtud saama endised tegelikud ehk registreeritud abielud.

Alimentide maksmise kord peale abielu lahutust on nüüd uuele alusele rajatud; senini pidi isa ühe lapse

puhul ühe kolmandiku, mitme lapse puhul aga kaks viiendikku oma sissetulekust nende ülevalpidamiseks andma. Tulevikus otsustab kohus lapsele antava ülevalpidamise raha summa. Laste ülevalpidamise kohustus läheb üle ka lapse isa vanemate ja õdede ning vendade peale.

Organiseeritud naisarstid.

Rahvusvaheline naisarstide ühing teatab järgmiseid arvusid organiseeritud naisarstide kohta: Inglismaal on neid 1200, Saksamaal 620, Austrias 320, Prantsusmaal 102, Kaanadas 54, Poolas 30, Shveitsis 26, Itaalias 20. Need arvud on tegelikult enesestki mõista palju suuremad, sest paljud naisarstid pole kahjuks organisatsiooni liikmed.

Tagasimineku väljaspool abielu sündinud laste seisukorras Kreekamaal.

Senini olid Kreekamaal väljaspool abielu sündinud lapse õigused, kui kohtu poolt isa kindlaks tehtud, peaaegu samasugused kui seadusliku abielu lapse omad. Uue seaduse järele võib laps saada õiguse isa nime, kodakondsuse ja päranduse peale ainult juhustel, kui see kindlasti andis abielulubaduse emale, kui ta vägistab selle ehk kui naine oli alaealine ja tema teadmatust kasutatud on. Kõigil teistel juhustel saab lapsele nõuda ainult ülevalpidamisraha — poistele 18-ku, tütarlastele 20-ku eluaastani. Isa isiku kindlakstegemine on aga keelatud, kui isa naise raseduse kestel abielus teise naisega.

See uus Kreekamaa seadus on igatahes sügavas vastolus kogu kultuurilma püüetega samal ajal.

Pastor Olympia Brown.

esimene ordineeritud naispastor, suri hiljuti 91-aastasena Ameerikas. Olympia Brown oli tuntud väga tegeva jõuna Ameerika naisliikumises.

Näitemüük Rahvusvahelise Naisliidu heaks.

Kuna Rahvusvaheline Naisliit oma väga laialdase tegevuse jaoks vajab suuremaid sissetulekuid, otsustasid, hollandi naiste ettevõtte, kõigi maade naised korraldada tema heaks Hollandis suure rahvusvahelise näitemüügi. See peeti ära Haagis 23., 24. ja 25. märtsil. Ka Eesti võttis sellest osa, saates sinna kogu meie rahvuslisi käsitöid.

Osaihisus „Kodukäsitöö“ asutatud.

22. märtsil s. a. oli o.-ü. „Kodukäsitöö“ asutamiskooalek. Uue osaihisuse eesmärgiks on käsitööde ülestamine valmistajailt ja organisatsioonelt, käsitöösaaduste müügi korraldamine, kodukäsitöö valmistamise organiseerimine ja kauplemine selle ala kaupadega sise- ja välismaal.

Käsitööde keskmüügi korralduse tarvidus kerkis päevakorrale ühenduses hädaabitööde korraldamisega naistele. Kaubandus-tööstusministeeriumi juures töötav käsitööde korraldav komitee pani alguse sellele osaihisusele. Soovida jääb ainult, et kõik ettevõtted, isikud, asutused, eriti just naisorganisatsioonid, kes rahvusliku käsitöö arendamise alal juba palju ära teinud, uue osaihisuse ümber koonduks, astudes sinna liikmeks ja saates müügile oma kaupu.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Liina.

ilhe Eesti tütarlaste elulugu, tema enese jutustatud.

Villi Suburg.

E. Kirjanduse Seltsi loolikirjanduse toimefond. Noorjoo kirjavara nr. 125, Eesti autorite teerä.

„Kui mind mitte armastus ei ajaks ja mul mitte üks sõber kõrval ei seijaks, kelle jõna peale ma majasid ehitada usaldaksin, ei julgeks ma mitte oma nõrka julguse paberil peale panna, selle mõttega, et mu jutustamine hulga ees avalikuks peab jääma.“

Nõnda ütles Villi Suburg oma raamatu eesjõnas. Meie teame, kes oli too sõber. See polnud keegi vähem kui R. Jakobson, kes autori toetas ja julgustas üleskirjutama oma mälestusi. On hea, et ta jeda tegi, sest nüüd on meil „Liina“ näol olemas ülihuvitav, kultuurajalooline dokument meie rahva teaduse ärkamise päevilt. Ei tarvitje siin otsida suurt kirjanduslikku väärtust. „Liina“ jääb jelletagi raamatuks, mida niikaua kui elab Eesti rahvas, alati loetakse huviga. Hoolimata autori pooltõeldi naivusest, müüd nii vananenud tundevast justunijest ellu ja ümbrusse. Ja kui mõelda, et meid veel mitte täis inimiga ei lahuta siin kirjeldatud ajajärgust, siis alles jääme tead-

likuks, misjuures arenemistee oleme läbi jõidnud kää waevalt poole aastaja kestel. See teaduline poats meile andma julgust ja uut usku tulevikku.

„Liinas“ kirjeldab autor, Villi Suburg, oma lapse ja loolipõlve. Rannatufed, mis siin noore hinget panevad wärjema, hakkawad meile juba jääma wõõraks, kuigi mitte wähejed meie wanema põlwe inimesilt on käinud jedajana rahvuslikku põlgamise ristteed. Kuid „Liinas“ wäljendub veel midagi, mis meid waldab ja sumatis kaaja tundma. See on noor, oma isiku wäärtuses teadlikult haamas olewa naise hing. Esmene meie kirjanduses, esimene üldse meie naise ärkamisköös.

Anna Dorothea.

Jutt ilhest pildij. Elijabeth Aspe.

Eesti Kirjanduse Seltsi loolikirjanduse toimefond. Noorjoo kirjavara nr. 127. Tartus 1927.

Eesti Kirjanduse Selts on endale wõtnud tänuväärt töö, meie wanema kirjanduspõlwe töid praegusele põlwele fättejaadawaks teha loolelijelt parandatud, nüüdisaja lugetajale wastuwõetawal kujul, ilma siiski puudulamatat tööd jaunistajaft kringitud omalöödi. „Anna Dorothea“ on üks meie wanema kirjanduse meeldiwamatid jaanutusi. Sellena õigustatud tema kummitine uuel kujul.

Naise iseseiseto rahaline isjetulek.

On palju tõeldud ja kirjutatud sellest, et naised puudub raha. Mees, kui rahatooja, on loomulikult ka raha peremees jeniini olnud, andes perenaise käsutusse majapidamisel tarvisminewaid summe. Kuid harilikult on need summad enam-wähem piiratud, wõimaldades ainult kõige hädalijemate nõuete rahuldamisest. On aga olemas väga mitmed ja mitmed soowid ja nõuded, milliste rahuldamine naisele nii mõnigi kord muret sünnitab. Mehel, kas puudub üldse aine jarnaste wäljaminekute kohta, ehk, kui see olemas on, siis igatahes kaunis tüme. Nii tahab iga naine, et tema kodu mugaw ja ilus oleks. Kuid mittemillegistki jeda mugawust ei saa. Olgu naine nii kokkühoidlik kui tahes, ikka kerkib küsimus: kust raha üheks wõi teiseks asjakeheks wõtta. On majapidamiseks tarwitada antud rahajumma juur, jaawad ka igapäiste elumugawuste kulud sealt tasutud. Ent wähe on meil jarnaseid naisi, kes muretuult majapidamisrahaft ka ilu ja mõnu nõudeid katawad. Naine peab ije rahaallikaid otsima. Peab üttema, et linnas on need allikad leitud. Linnas on naine jarnuti kui meeski rahatooja. Praegusaja tegelik elu on naise kodust wälja wiinud. Meie leiame naist igalpool mehe kõrwal töötamas. Ja kui mõnel alal teda meel ei näe, siis on jee ainult aja-küsimus. Muidugi wõib väga waielda jarnase naise emantsipeerumise üle, kuid fakt iseenejett jääb faktiks. Naise kitsast majapidamise ja koduringist awaslikku ellu astumine on loomulikult enejega kaasatõunud pahesid, kuid ka hütwe. Ja need hütweid kaalutawad pahed üle. Ei saa ju ükski naine külmaks pealtwaatajaks jääda, kui ümberringi elu keeb, kui reivolutsioonide keerises endised alused ümberhinna-
 tutult muutuvad ja uuesti jarninwad. Sõda, sellega kaasaskäim meesjõudude puudus, ajetas naise mehe kõrwale ametialal, wiis tema kodust wälja. Sõdade mõõbudes ei läinud naine tagasi majapidamise juurde, waid jäi kättemõidetud kohale, jett jällegi nõudis jeda tegelik elu. Praegusaja rahaline ja majanduslik kitsikus ei luba teda kodu jääda, waid lijab majapidamise kohustusele tihti ka teenistuse kohustuse. Wäidetakse, meeskel, kelle naised ame-

tites, puudub õige kodu. See ei ole mitte nii. Was-
 tupidi, nii mõnigi naine, kes mehe kõrwal wälkste-
 nistuses jettjab, tunneb terawamat tarwet kauni ja
 mugawa kodu järgi, pealegi on jarnase naise silma-
 ring nii mõnigi kord laiem ja awaram. Muidugi
 ei ütle ükski naine ära andumiseft kodule ja pere-
 konnale, kuid tark ja haritud naine peab praegusaja
 rasketel oludel tegelikult aitama mehel jeda kodu
 luua ja kaswatada. Rasketem on selles küsimuses
 maanaisel. Maal ei ole wõimalik naisele talust,
 majapidamisest lahkuda, talu ilma perenaiseft ei ole
 korralik majapidamine. Talus teeb naine kogu päew
 kodust tööd, tema tööd ei märkagi jageli mees.
 Kuid jee töö ei anna objektohest isjetulekku.
 Üldse on maal wähem waba raha liikumas kui linnas.
 Talumajanduses leiame meie weel jälgi naturaals-
 majapidamisest, kuna need linnas ammu jäljetult
 kadunud. Talus aetakse läbi omawalmistatud riis-
 tade, mööbliiga, riibega, muidugi kaugel mitte täiel
 määral, waid osalt. Maal ei ole ikka waba raha
 asja muretsemiseft, ei ole ka lihtsast igatord wõ-
 nultust linna ehk alewi jõita hankimiseftihiga. Kuid
 ka meekaja maale nõuded on kaswanud. Nii pere-
 ema kui ka pereija hariduslik tasapind on wõrrel-
 des endiseftga kaswanud, on aga ühtlasi wäljemaid
 nõudeid ja soowe kaswatanud. Meie maanimesed
 ei ela enam winguses suikjutares, ei, nende asemele
 on kerkinud uuemad, moodjamad kodud. Need kodud
 on jageli alasti. Ei ole olnud raha, et neid arm-
 jateks, kauniteks teha, neist wõõrdunud lapsed, eriti
 need, kes linnas koolis käinud. Ometi peaks iga
 maakodu ka mugaw olema. See on perenaise hool
 ja mure. Kuid jageli on naine abitu ega saa palju
 aidata. Naisel puudub maal raha pea täielikult.
 Siin peab abi leidma. Naine peab ka maals ene-
 jete kas wõi wäikeft raha isjetulekuallika leidma.
 Sarnaseft allikats wõiks olla munad. Talupere-
 naine peaks enese kätte munamüügi korralduse wõt-
 ma. Senini on munade kui ka teiste talujaaduste
 edasitoimetamine ja müük pea ikka peremehe käes
 olnud. Peremees on jee, kes ka raha saab. Sageli
 on munade eest jaadud summa niitõõrd wäikeft, et

ta peremehe taskust tähelepanemata kas juidju, tubaka või muu peale kuldub. Naine aga mõistaks kindlasti ka jeda vähest raha ratsionaalsemalt kasutada: nii palju on kodus aube ja augufesi, kuhu teda mahutada võiks. Mõtlen, ühelgi peremehele ei oleks midagi jelle wäsku, kui perenaisel oma väike sissetulek oleks. Siis kaoks ka alaline „rahaturumine“ naise poolt, mis nii mõnegi libeda jõnaga esile toonud. Kuidas aga organiseerida muna- müüki? On võimata perenaisel kas või kord näda- laski nune kogumispunkti jaata. Wanaks aga ei tohi nune lasta minna. Siin peaks perenaised wäikse omawahelise kooperatiivi ajutama. Nimelt tuleks asja jarnaselt korraldada, et igakordjel muna- nade punkti jaatmise puhul, perenaine, kes jeda teeb, ka naabritalude munad kaasa wõtaks. Sarnase

ühiskorralduse juures ei tarvitje iga kümne muna pärast punkti minna, jest neid toimetab sinna pere- naine, kellelt kord jõudnud. Meil on praegu pere- naisete jeltjide ajutamine päewakorral. Need ühin- gud peaks muude ülesannete kõrwal ka muna- de ühismüüki korraldama. Müügist jaadud raha mahu- tamiseks tuleks iga organijatiioonis olewale pere- naisele oma arwe awada. Sarnasel korral ei tar- witje igakord summe igaleühesele kodus toimetada, pealegi võimaldab jarnane kord juuremat raha- kogumist. Teisest küljest oleks jee ka ühingule ene- jele kajulik, võimaldades ühingule odawa protjenti eest raha kasutamist. Ühtlasjade wäljatõõtamine jäägu perenaisete jeltjide hoolteks, käesolewa artikli lõppsiht tahab olla ainult üldjoorte tõmbamine.

Hella Matto.

Warafewadel feeduwiljaaias.

Mõndapea, kui maa lume all wabaneb, ära tahe- neb ja kõige pealt ka enam mitte külm ja määrg ei ole, ajume aiamaa ümberkaewamisele. Sügisel ka- was korralik perenaine peale kõõgivilja koristamist oma aiamaa üles, millejuures muld jäeti juurema- tessje pankadesje, nii et mulda ei purustatud ega rehitjitud tajajeks. Sest sügisene kaewamine on wäga juure tähtsusega: kerge kohwil olew pankline maa imeb enesjesje paremini wihma- ja lumewe ja läheb juurema niiskuse tagawaraga kewadele wastu. Maa, mis sügisel ümberkaewamata jäi, on kõwa, ei wõta niiskust sisse; wesi walgub kergesti pinna- l madalamatele paikadele, kuna kõrgemad kohad jääwad wäheje niiskusega. Kewadel kaewatud aiamaa kui- wab ruttu ära ja tema wiljakus kannatab, ijeära- nis kewadepoole juure kuuwade ilmadega. Samuti on ka raske maa juures jee juure tähtsusega, kui mullapangad sügisel purustamata jääwad, — niis- kus tungib jelle läbi jügawaste maapinda, külm kaes muutub wesi mullas jääks, juureneb oma ma- hus ja purustab jellega maapihid peenemaks, — muld muutub muredamaks, võimaldades õhu tun- gimise maapinda. Sügisel kaewatakse maad üldje jügawamalt kui kewadel. Keskmine jügawus oleks 25 jn.

Enne igat küllwi ja taimede istutamist tuleb maad uuesti kohendada. Seeme, mis jatub wär- kesje mulda, idaneb kõige kiiremalt; taim, mida me istutame, juurdub kõige kergemini, kui maa juft enne jeda wärskelt kaewatud. Kaewamist tuleb kor- ralikult teha. Kaewamise juures käänatatje mulla- pank ojawa pööramisjega nõnda ümber, et labidal olewal pangal tagasi laugedes mulla ülemine ka- mara oja alla ja alumine oja üles tuleks. Kaewamise juures korjame wälja kõik liwid ja mitmeaastaste umbrohtude juured ning oemaldame need aiast. Pärast kaewamist rehitjeme maa köhe tajajeks, et ta nii ruttu ära ei kuuwaks, ja ajume köhe peenarde wäljamõõtmisele, tarwitades jellejuures pikka nõõri,

millel mõlemas otjas terawate otstega kapid. Pee- narde laius on 100—120 jn. (ainult hernetel 70 jn.), kuna wahedeks jätame umbes 30 sentimeetri laiusjed teed. Need kitsad peenardewahed tallame sisse lihtjalt pingule tõmmatud nõõri mõõda. Oleks mõttetu neid peenardewahesid labidatega süwen- dada, nagu jee meil jeni wihjeks olnud, jest niijugu- jed süwendatud peenardewahed muutuwad wihmaga läbipääsematuks, kuna põuaga jügawate wahedega peenrad kuuwawad liiga ära. Ainult wõrdlemisi niiskel maal wõib peenardewahed labidaga süwendada.

Kõõgiviljaaias tarwitame suuremalt jault reas- küllwi. Küllwi juures on tarwis mitmejugujeid ko- gemusi. Algaja küllwab tihti liig kibedalt ja jwab jelle tõttu peenikesi, wäljaveninud taimi, mis ei anna korralikku jaaki.

Meie ei tohiks kunagi ära unustada, et taimed maapealsed, kui ka maa-alused osad tarwitawad ka ruumi kogu kaswu ajal. Liig kibedalt tärgranud taimi tuleb armutalt harwendada, muidu ei jaa me korralikku jaaki. Küllwame wastkaewatud peenar- dele. Küllwi wõtame ette jooja, pikwise ja wõrdle- misi wäikse ilmaga. Nõõri järele tõmbame pikuti mõõda peenart wõrawaga wõib rehawarre otjaga waokejed, jeeinne jämeduje järele kas jügawamad wõib madalamad. Seeme ei tohi liig jügawale jat- tuda, jest mullakord, millega me jeeinneid katame, ei tohi paksem olla kui 2—3-kordje jeeinne jämedus. Wõõ põhja lajeme näpu otste wahelt jeeinne, üks teisest teatud kaugusje. Mõnikord annab ka jee- nete raputamine näppude wahelt joowitawaid taga- järgi, jegades jellejuures peenikesi jeeinneid (näit. porgandeid, peterjelle juw.) liiwaga, kuid raputamis- ne nõuab teatud harjumust, — muidu on liig jage küllwi alalijeks nähtujeks. Paremt on algajal näpu otste wahelt lasta, kuna aega, mis jelle läbi rohkem läheb, tagasi wõidetakje taimed harwendamisel. Jga- tahes peaks meil ennemalt ka teada olema, kui juur on jeeennete idanewus. Parematest jeeenneärdest

jeemneid ostes, tähendatakse jeemne idanemisprot-
sent kottidele või teatatakse see küsimuse peale. Kui
aga see teada ei ole, võib jelleks ise katseid teha.
Seks mõetakse villase riidetüki või filtsevimis-
paberit, tehakse korralikult niiskeks ja pannakse kahe
riidetüki või paberi vahele teatud arv jeemneid.
Kui on katseid mitme jeltki taimse jeemnetega, võib
riidelapid või paberitükid üksteise peale panna,
paelaga kinni siduda, siis madalale kaldrekuks ajeta-
tada ja kuhugi sooja kohta paigutada. Et niiskus
ühetajane oleks, võib katselapid klaaskupliga või
klausiga kinni katta. Teisest päevast peale tuleb
jeemneid järelvaatama hakata ja siis idanemise
järele kindlaks määrata, kui tihedasti tuleb kül-
wata. Siin tuleb aga meele pida, et mitte kõik
jeemned ühe kiirusega ei idane. Korraliku niiskuse
ja soojate tingimuste juures kasvatab näit. kapsas,
kaalikas, naeris 4—5 päeva; peet, kurf, kõrvits,
tomat 6—10 päeva; sibulad, porgand; peterjell, till
15—20 päeva. Igatahes peaks vartade jeemne-
tega tingimata ennemast idanemiskatseid tegema,
kui neid tahetakse maha teha, jst muidu võib hull
aega kaduma minna paremast kasvuaajast, kuna pa-
hameel töõiju vähendab. Et aga jeemne mahate-
gemisega mitte hiljaks jääda, tuleks idanemiskatse-
tega juba varakult algust teha.

Pärast jeemnete mahakülwamist litjume jeemne
rehapeaga vähe mulla, jst jeemnel peab muld tih-
dasti vastu seisma, kui ta hästi idanema hakkab,
ja siis alles tõmbame mulla peale. Wagu ei täi-
deta täiesti mullaga — niiskus hoidub paremini
alal niijuguses pooleldi täidetud vaos.

Kõigepealt tuleb hoolitseda kapsa- ja kaalika-
taimede eest, et neid õigel ajal saaks maha istutada.
Kapsa taimelavaks wakitakse tuulke eest kaitstud
joe nurk. Enamasti on kapsa taimse peenrad juba
jügilisel ajal ette valmistatud ja komposti mullaga
jgatatud ning läbikaewatud. Kewadel kabitakse või
kaewatakse turgelt peenrad weel kord läbi ja tehakse
kapsa jeemned maha. Siin pole soovitaw reas-
külv, waid tarwitatakse laialtkülv.

Tiheda külwi eest tuleb aga hoida, jst pakult
kaswanud taimedel jääwad järeled peenikejeks ning
pitaks, mis annab nõrku taimi. Et kapsa idane-
mise ajal õõkülmad sagedad, tuleb waruda abinõu-

sid nende künnitamisjeks, kas õlenatid, või häda-
korral pikad lahtised õled lahtidel, — muidu võib
külw häwitada taimede jaagi. Kui aga katmisabi-
nõud puuduvad või on need liig algelised, siis on
parem kapsa ja kaalika taimed osta, kui on lähedal
aednikke — tihti ei õnnestu taimede külw ja aeg
on muidu raisatud.

Kapsa taimede mahategemise järele külwame
peenrale herned, porgandid, peterjellid, jst wiimased
taimed kasvatab, nagu ülemaal tähendatud, pika-
mat aega idanemiseks.

Kõiki taimi ei saa meie mitte koge peenrale
külwata, jst kewadised külmad takistawad taimede
arenemist. Kuid meie jumil on wõrdlemisi lihtne.
Osa meie kõõgiviljadest ei jõuaks walmida jügiljeks,
külwates jeemneid wast siis peenrale, kui ilmastiku
tingimused on neile soojad. Sellepärast külwame
nende jeemne juba varakult märtsi, aprilli kuudes
lawadesse ja istutame siis parajal ajal juba taimed
kohta peale. Algajatel, samuti ka juuremal ajal talu-
del, puuduvad aga lawad. Kuid olen näinud, kui-
das perenaised kasutawad kõiki ja teisi ruume jeem-
nete idanemiseks ja taimede kasvatomiseks. Toas
võib tomati, kõrvitja, sibula, kurgi, lillede jne.
taimi kasvata. Külwi teeme mullaga täidetud
puust kastidesse. Kastid võiks olla 6—8 jn. jüga-
wad, 18—20 jn. laiad ja 36—40 jn. pikad, kuna
põhjadesse puurime 1—1,5 jn. juurused augud,
aukudele wahet jättes 6—8 jn. Augud katame poti-
kildudega.

Külwi katsume wõimalikult ühetajase teha, kata-
me jeemned mullaga, hoiame parajas niiskuses
ning soojas, kas pliita ehk ahju läheduses. Etteks
ei ole walguist kuigi tarwis, kui aga hakawad paisma
idud, siis ajetame kastid walgujese akende peale.
Enne wälja istutamist harjutatakse taimed wälise
õhuga: kastid wiitakse alguses keelpäewa ajal wilude
tuulke eest warjatud päikesepaistelisesse kohta ja
tuulke pärast jälle õõjeks tupp. Igatahes ei maha
peenrale istutamiseiga liiga rutata, kui wälimised
ilmastikud ei ole weel küllalt kindlad. Jäärarwis
tuleb jeda õrnade taimede juures, näit. kurfide ja
kõrvitjate juhtes tähele panna. Tomati taimed tu-
lewad kastis mitu korda ümber istutada (pifeerida),
et tugewaid taimi jaada. *Ellen Wilberg.*

Mõnda kana tõugudest.

Mii mitmedki perenaised tahawad omale kana-
pidamist jstse jada, mispärast üleliigne pole wäikest
ülewaadet meie õludes kohaste kanatõugude kohta
teha.

Praegu tuntakse üle 100 isejuguse kanatõu, kes
nii omaduste kui ka wäljanägemise poolest ükstei-
jst lahku lähewad. Kuid kõik nad on aastatuhan-
dete jooksul metsikutest kanadest wälja arenenud, kes
weel praegugi India metsjades elawad. Neid on
jead mitu tüüki, kuid meie koduse kana esivanemaks
peetakse *Bantimaa* kana.

Põhjusted jarnase ümbermuutmisele ja hulga tõu-
gude tekkimiseks on õlnud kahesugused: 1) loodus-
lijed ja 2) inimese poolt toimne pandud walik ja
riistpaaritus.

Mii awaldad loodus mõju kõigepealt kliima läbi.
Mii on kuivas päikesepaistelises maas arenenud
kanad turgema kehaga, elawa loomuga, kuna kül-
mas jelle wastu kana endid kaitseks pakku julfante
kaswatab, naha alla raswakihi loob, mis temale
kaitset külma wastu pakub. Ka niijugused keha-
osad, mis rohkem külma mõju all, nagu hari, lõpu-

jed, jäävad vähemaks. Kõik jeesugused muundatused jäävad pikapeale päritavaks ja alus uuele tüübile ongi pandud.

Terwet elawat looduft hoiab waos p ä r i w u s e j e a d u s, mille mõjul järeltulijad üldjoontes ikka wanemate jarnased on. Kuid pärinuse kõrwal näeme aga, et täiesti ühesugused oma omaduste ja wõimete poolt ei ole wanemad ega järeltulijad kunagi. Jsegi kahte puulehte ei leidu, mis oleksid täpselt üksteisele jarnased. See on muutumise jeadus. Ka kanade juures näeme, et üks juurem kui teine, kolmandal juurem hari, neljandal ilmub wäike tutike pähe, wies muneb rohkem, kuues haudub paremini jne. — ühe lõnaga lõpmata juuromaduste lahkiminef.

Nende wäiksematele kõrwalakaldumistele lihas tulewad aga äkilised kõrwalhüpped — m u t a t s i o o n i d, mis üksikute tõugude tekkimisel arwatawasti wäga juurt oja on etendanud.

Kõiki jarnaseid kõrwalakaldumusi ja hüppeid wõib loomakaswataja oma tahtmise järele wälja walida, edasi arendada ja jell teel uuad tõud tekitada.

Znimene wõib niisugusele arenemisele jell teel kaasa aidata, et paremad elutingimused, ruumid, toitmine jne. annab, mille tõttu kanades peitunud wõimed täielikult end avaldada jaawad.

Mii on juurde jaatud ristpaaritusel teel näit: Plimut-rot, Biancott, Drington jne. tõud. Wäga tähtis on ka paaritamine, kus inimene selge mõistuse abil loomale neid omadusi külge wõib poofida, misjuguseid waja läheb.

Harilikult on igal tõul oma isejugune kindlaks määratud wälimus — standart, mille järele jeniini kama tõuwäartuse üle on otjuskatund, näitustel auhindu antud jne., kuid ainult wälimise „unwormi“ järele hindamist praegusel ajal, kus majanduslise külje peale kõige juuremat rohku tuleb panna, ei jaa jugugi õigeks pidada. Müüd tuleks kõik jarnased julgude järele hindamised nuuka wõtata ja kawatoodangu tõstmisele kõige juuremat tähelepanu pöörata.

Majanduslikest seijukohast waadates wõiksime kõik kanatõud 4. juuremasse rühma jagada:

1) M u n a k a n a d, on wäikesed ehk keskmise juurujega kanad, elawa loomuga, kes wähe ehk jugugi ei haudu, halwad poegade kaswatajad ja ka halwad lihaloomad. Nad arenewad ruttu, on wastupidawad ja munewad palju, keskmisi kuni juuri walge koorega mune, eriti kewadel ja juwel. Sigitatud munade protsent on juur, — tuleb wähe mädamune haudumisel, — ka wara kewadel. Meil on enamisti juur hari ja lõpujed, mida külm talwel kergesti wõib wigastkanda, eriti kui neid joogiwes märjaks kehakse.

2) L i h a k a n a d, wästanõiks munakanadele, on juure raske kehaga, wäikese harja ja lõpustega. Need on halwad ehk keskpäraseid munejad, kuid jelle eest lähewad kergesti rammujaks ja annawad palju peenemaitselist liha. Munad on juured, kollase kõwa koorega, milledest palju talwel muneakse. Nagu kõik tõud, kes kollaseid mune munewad, on ka

lihakanad head haudujad ja pojaamad. Need on rahuliku loomuga, wähe lendawad, mille tõttu madalad aiad neid kinni peawad, kuid on juured toidutarwitajad.

3) M u n a l i h a k a n a d on nende kahe eelmise tõu wahemaalne worm, annawad keskpärase liha ja on jelle juures rahuldawad, tihti ka head munejad, kuigi kumbki wõime just ideaalset kõrge ei ole. Munad on neil pruuni ehk kollase koorega, nad on enamalt jaolt head haudujad ja ka pojaamad, kuid nende seas on ka perekondi, kus wiimased omadused parematest kanadest haudumise munade wõtmise tagajärjel tunduwalt on wähenatud ja harwa hauduwad. Kuigi need kanad oma munajaagi poolt puhtmunakanadest maha jääwad, rohkest toitu tarwitawad, pojad pikalajemalt arenewad ja hiljem munema hakkawad, munewad nad wähegi korraliku hoolitsemise ja ruumi juures palju mune talwel, mil munahind kõrge, mispärawst nende pidamine siiski wäga tajuw on. Nende ristpaaritusjed kergemate tõugudega ehk jeganadega annawad häid jarelbusi ja need on ka wäga kohajed talwepogadena lihaks maha müüa. Ka on lutepoegi ja wanu kanu nende juurema raske tõttu hõlpsam realiseerida.

Neljandasje rühma kuulufid mitmejugused j p o r d i t õ u d, keda peetakse ilujate julgude, mõnda nende riika ijeloomu pärawst jne. Sii kuuluwad ka wäikesed kääbuskanad. Kuid nende tähtsus on wäike ja ei ole nende riidade ülesanne nende üle pikalt seletama hakata.

Munakanad.

G e s t i m a a k a n a, kes meie oludega, meie kliimaga, meie niiskete ja külmade ilmudega aastajadade jooksul täiesti ära harjunud, oleks loomulikult meie kõige kohajem munakana. Rahjuts on jee meie rahmuslik kana teiste sissetoodud tõugudega täiesti jegi läinud ja ainult mõnes üksikus kohas enam-wähem puhtana alal hoitudud. Tema parandamine ja arendamine peaks meie kawatowatajate tähtsam ülesanne olema.

Gesti maakanal on lihtne wäike hari, tihti rohkem jegotutel kahe kolme kordne. Lõpujed on wäikesed, kõrwalapid walged, läbi põimitud punasre weresoontega. Oja maakanel on peas wäike tutike, kuid on neid ka ilma jellela, mispärawst tutti ainultki ilmaški maakana tunnismärgiks ei jaa pidada. Kaesajuled on heledamad kui muul kehaf, harilikult walfjad hõbeda karwa ehk ka kollakad kullakarwa. Kehajulgude wärm on enamail juhtumisel kollakas hall, jarnanedes jellepoolt põldpüü karwa jtaaliale, kuid heledam wiimajest ja jarwe karwa jalgade ja noka wärwiga. Wälimuselt jatab ta oma ilusa ühtlase wärwi, arenenud rimma ja tahapoolle laienera kehaga wäga elegantje munakana ilme.

Maakana kuulub munejate kanade liiki. On elawa, natuke peruwõitu ijeloomuga, terane toiduotfija, hea hauduja ja juurepärawne poegade ema. Muneb rohkem kewadel ja juwel, munevad walge koo-

rega ja tihti väikeseõitu. Viha on aga valge, peenike ja väga maitsjev. Põjad arenevad ruttu, on kerged kasvata da ja hakavad 5½—6 kuu vanusest munema.

Edaspidijel arendamisel tuleb maafana arendada munemise sihis, jättes suguloomadeks neid, kes murevad suuremaid mune, ka talvel, ja vähem hauduvad.

(Järgneb.)

J. Utno.

Kartulist ja selle keetmisest.

Meie taludes onvab kartul kui toiduaine juure tähtsusel. Waerwalt mõõduv jaal päev, kus teda ühel ehk teisel viisil toiduks ei tarvitada. Sama laugu on liimastki. Olgugi, et praegusel ajal, kus iganäis tahab olla hale ja painduv, on kartuli rõärtus linna rahva fillris langenud, sest kartulite söömine tegevat inimese paksuks. Ent siiski jääb ta üheks peaarimeks meie toidulaualle. Kuid ei taha jedagi uskuda, et kartul kellegi paksuks teeks, kui seda parajal mõõdul süüakse. Paksuks teeb ainult liig söömine ja väheve liikumine. Terve inimene, kes teeb kehast tööd ehk selle puudusel küllaltajalt võimlemist harjutusi ning jalutusi, ning selle kehas selle järel dujel toimub kiire ainevahetus, võib julgelt kartuleid süüa, ilma et ta kaal juureneks.

Kuid, mitte ainult, et ta mõib neid süüa, vaid ta isegi peab neid sööma, sest suure teadus on kindlaks teinud, et kartul on üks vitamiinide rikkaimast toiduainetest. Milline tähtsus aga vitamiinidel inimeste ja loomade toitmisel, selle kohta olgu siinkohal ainult niipalju öeldud, et süües ainult rikkaimine mittekihtidavaid toite, ilmuvad esiteks mitmesugused haigused ja hiljemini järgneb juur.

Vitamiinid asuvad kartulis otse koore all. Sellepärast tulleks kartulist, kui see vähegi mõimalik, püüda koorega keeta, ning siis pallavalt koorida. Kooritakse aga kartulist koorelt, siis behyagu jeda mõimalikult õhukeselt, et mõimalikult vähe vitamiine kaotki läheks.

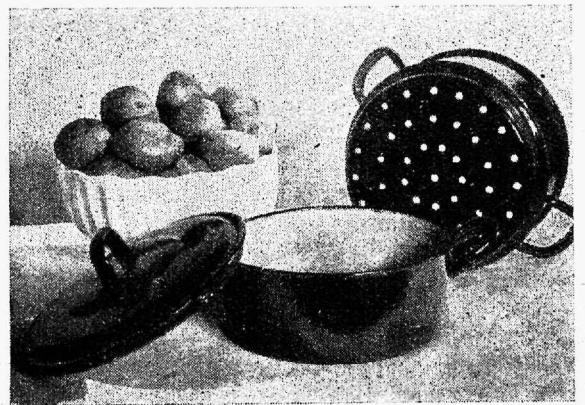
Et meie taludes juur oja toiduks tarvitatawaist kartuleist harilikult koorega keedetaksegi, siis on see terwislikult seipukohalt aina kiiduväärne.

Et kartulid hästi maitsesid, peab neid korralikult ja hoolikalt keetma, sest ka parimad kartulid mõib keetmisega täiesti ära rikkuda.

Koorega kartulite keetmisest. Kartulid pestakse hästi puhhaks ning pannakse tullele — manad kartulid, näiteks kevade poole talvet juha, külmra meega, et neist miiniline j o l l a n i n, mis wawenuis kartulis tekib, enam wälja õigumeks, kuna wärsked mõi noored kartulid parajagu keema meega tullele. On kartulid juha keema hakanud, siis ei tohi keemist wahapeal seisma jädada lasta, muudu jaawad kartulid mofised. Ka ei tohi neid liig karewal tullel keeta, muudu keeb kartulekil pealmine kord puruks, kuna seeft jääwad kooraks. Kui kartulid peamegu peh-

med, waltakke keedumesi pealt ära ja kaetakse kartulid mitmekorwa kookupandud puhha wätiga kinni. Potille pannakse weel kindel kaan peale, et aur läbi ei pääseks ning asetatakse ta kuumale pliidile. Müüd tõmbuvad kartulid jelles kuumas aurus õpulkult pehmeks.

Kartulist küll kartulitega niipalju ei jaanata, waid lastakse neil otjekohe pehmeks keeda. Ülemal kirjeldatud kartuli keetmiswiis on siiski joomitaw niisuguste kartulijortide juures tarwitada, mis õpuvad enne pehmeks jaanmist lõhki keema.

Sõige parem on kartuleid keeta auru-keedupotis.

Sõige paremad kartulid jaab aga auruga keetes. Auruga keetmine jünnib erilistes pottides. Üks niisugune on siin juuresõlsemal pildil kujutatud. Ta koosneb kahest õjast: alumisest ja ülemisest. Alumise poti pannakse wesi, ülemise, millel aukline põhj ning mis käib alumise peale, pannakse kartulid. Wesi aetakse alumises potis keema, kuna kartulid keewad ülemises kuumas aurus, mis tõuseb läbi ülemise poti auklise põhja.

Kriti hea on jarnases potis kooritud kartuleid keeta, kui ka muud keeduwilja, näiteks porgandeid, kaalikaid jne.

Kirjeldatud auru-keedupotid on jaadawal enamisdi kõigis juuremaais keedumõude kauplustes hinnaga 500—700 mrf. küll juuruise järele.

Õleks joomitaw, et iga perenaine enesele mõimulise järele jarnase keedupoti muuretses. —s.

Katseid lastehoiust.

Wastjündinud lapse kehahituse iseäraldused ning ta kasvamine esimestel nädalatel ja kuudel.

Znimene ei tule lõplikult valminud kujus ilma, vaid ta kasvamisest kulub pikk vaba aastaid ja kuud, misjaguistes tingimustes ta kasvab, niipalgu haab ta lõplikult kuju. Kasvamise ajal varitsevad teda mitmejaguised hälbakohud, millised korrapärase ja mõistliku kasvatusjuures mõivad ära hoitud ja vähenenud saada, kuna korratu ja hooletu kasvatus neile pinda loob ja neid aiua hultrendab.

Mõistelt on wahke täiskasvanu ja wastjündinud lapse wahel ainult see, et viimane on oma kogu pooldest wahem, kuid tõeliselte erinevad nad ükskiest täiesti, nii wälise kuju kui ka keha ehituse ning orgaanide tegevuse mõttes.

Wastjündinud lapse nimetatatakse last esimeste 14 päewa kestel, millistest ajast peale ta harilikult nimetatakse (inimiku) nime kannab.

Sünnides kaalub laps umbes 3000—3500 gr. Esimeste 4—5 päewa jooksul wõtab ta kaalus umbes 200—300 gr. alla ning alles teisel või kolmandal nädalal saab endis sünnikaalu jalle tagasi. Siis hakkab laps kaalus allataha juurde wõtma ning kui ta terve ja normaalselt arenenud, saab ta 6 kuu waikest poolte raskemaks ning aasta lõpul 3 korda nii raskeks, kui oli sünnides.

Keha pikkus on wastjündinul 50—52 sm., aasta lõpul 72—75 sm.

Pea on mõrvelles kehaga wäga suur, kael ja jalsad lihtiseid.

Siindid on wahese lühja sifalduse tõttu pehmed ja paenduvad. Nju karbi (pealuu) iikitud osad ei ole weel kofku kasvunud, nende wahel on selgesti tunda wahed, „sindused“ ja lagi pealul „fontanellid“ (kohud) eespool juur ja tagapool wäike kohk. Suure „fontanelli“ kohal wõib tunda werejoonte tuikamist (pulsseerimist) ning nahawäru nimetab seda kohka lapse peatepeal „elul.“ Ta kasvab kiire harrilikult esimese eluaasta lõpul, wõib teise algul. Siiline kofkikasumine on haiglane nähtus ja tähendab enamasti inglise haigust (rahhiiti).

Lapse pea on kaetud pahlude, enamasti tumedate juustega, millised aga mõne nädala pärast jalle wälja kukuvad ja teistele, sageli palju helleidamastele ruumi annavad.

Pea ümbermõõt on lapsel sünnides umbes 35 sm. Rinnaokorw on lapsel läbinõudus täiesti ümaril ning parastise kuju omandab ta aegapidi oma arenemisajal. Rinna ümbermõõt on wastjündinul umbes 33 sm., j. o. natuke wähen, kui pea ümbermõõt. Alles aasta lõpust on mõlemad mõõbid peaaegu ühesuurused, umbes 45 sm.

Kõhu suurus on rinna kõrgusega pea ühes juures. Terve, korralikult hoidetud lapse juures ei ole kõht juur, ega ta mitte siisemajunud. Lapse pool on 6 korda nii pikk, kui ta keha (täiskasvanul ainult 4½ korda nii pikk).

Lapse wäljajehide on esimeste päewade kestel ijejuune, rohelas-pruuni wõi mustjas-rohelat wärwi, jalkwiharwane, pehme ja nimetatatse mefomiumiks. See on umbes 2—3 päewa, ning siis omandab terve lapse wäljajehide harilikult kollase wärwi, on siilwi-koline, hapuka lõhnaga ja ilmul 2—3 korda päewas. Liig jagedajeh ja muutunud wäljajehid on jedimisrikkete tundemärk, mis mõwab ohjelohje raimimist.

Nahk on punakas ja siile. Siwamus laste juures muutub nahawärw esimeste 2—3 päewa jooksul kollaseks, mõnikord ainult kergelt, teinekord aga kaunis tugewast kuju. See kestab umbes ühe nädala ja kaob jalle pikkamööda, ilma et midagi ijeäralikkude oleks. Nahk on õrn ja tundelik; eriti õrnad on limanahad, näit. juus, mille pärast rinna-lapse (inimiku) juus puhastada ei tohi, et hoida teda wigastuse ja mustuse eest ning kaitsta hainuste wastu. Siinud on wastjündinul täiesti wälja kujunenud ning ulatavad üle jõrme ja warba otste.

Silmade liigutused on tal wahel ijeäralikkude: ta waetab nagu kõrdi, kardab walguft ning alles pikkamööda harjub illeminefuga pimedusest, kus ta jeni wikkimud, eku päiteje paiskelle. Wlguftes waatavad ta silmad lihtjusele, ilma ühagi sihtita. Alles 6—8 nädala pärast jääb lapse pilk peatama ümbruses olewate asjade juure, eriti hakkab ta waatama läiki-waid ja helleidamawärikliki asju ning jälgib neile.

Piisarad ilmuvad lapsel alles kolmandal elukuul. Laps näeb algusest peale, kuid ehhilgu puudub tal arusaamine nähtust. Sama wõib öelda ka kuulmiste kohka, olguigi, et algul näib, nagu oleks laps kurt. Warsti hakkab laps iga kõwema heli wõi wäljema kofku juures „kohkuma“, mis muudugi tingitud tugewast ärritusest, ning on arwamine, et need lapsel ijege walu sünnitawad. Nagu wagemine, areneb harwastindlast ka lapse kuulmine ja juba umbes kase kuu pärast pöwra laps peakest kuuldud helide juurmas.

Wastjündinud laps hingab umbes 30—45 korda minutis, kuna südamme löökide arw (puls) on 120 kuni 135 minutis. Aegamööda muutuvad mõlemad pikkaldajemaks. Hingamist ja pulsi kiirendawad tubilliste karjumine, liigutused ja ärritused, jelleparast on kõige otstarbekohajsem aeg nende lugemiseks (kontrollimiseks), kui laps magab.

Keha soojus kõigub intikul 36,6 ja 37,3 wahel, läheneb aga aegapidi täiskasvanu kehajoojusele.

Znimene on sünnides abituim olemus, mis ühje olemas. Ta kehakene on nõrk ja jõuetu, liigutused teadwujeta ning tunduvad kahkejõuta tõmbustena, ta jääb lamama sinna, kuhu pandakse ja harwajes seisandis, kuudas teda asetatakse. Mõistust ja kase seisawad alles oma haamise ajal. Sedamööda, kuudas lapse liigutused tugewamaks lähewad, ärkab ja kõweneb ka tema kase ning miilagiisti ei

tohi last jundida, ei istuma, seisma ega käima. Ta teeb jeda ije, kui aeg selleks on tulnud.

Enne 6 kuud ei tohi last üldse istuma panna, ehk ainult siis, kui ta ije selleks joovi arvaldab ja siis ka ainult väheks ajaks. Laps haarab ümberolevatest asjadest või ema kätest kinni ja katjub tõusta. Teisel poolaastal järgnevad esimejed edasiliikumise ning aegapidi ka asjade najale plüstitõusmise katjed, kuna vabalt käima hakkab laps kas esimeje aasta lõpul või teise algul. Kõik tuleb aga iseenejst. Edasiliikumise tarvidus on lapses nii suur, et ta selleks ije omale teed rajab, kui aga kondikava ja muhkliid (lihtakjed) endi arenemises nii kaugele jõudnud on. Ettevaadust ja järkvalvust on lapsel selles ajajärgus ema ja hoidja poolt vaja, kuna siis just lastega palju õnnetusi juhtub: nad kukuvad voodil ja toolidest, upuvad, põletavad endid ehk tõmbavad endile mõnesuguseid raskeid asju peale, kus jarnastel kordadel surmajuhud sagedajed; kui laps jääb küll ellu, peab ta sageli eluaeg kannatama lapseas jaadud vigastuste tagajärgi.

Sõltumata on tarvitujel jarnased wõdd, mis

wähe meele tuletawad pihikut ja lapsela ümberpandult ning kahest-kolmest kohast paelttega lapse woodi või wankri äärte külge kinnitatult takistawad last üle ääre wälja kukumast.

Põranda puhtuje peale tuleb juurt rõhku panna ja hoolitseda jelle eest, et laps kätega mitte põrandat ei puutuks ning põrandat kõiki asju juhu ei paneks. Täiskaswanuid pereforma liikmed toowad jallega wäljast tolmu ja mustust ühes haigusidudega, millised lapse käteaste kaudu tema juhu või ninasse rändawad ning haigusi toowad. Sarnasel teel tungib, näiteks, tiisijuje piislane jageli täiesti tervele laste kehasse ja algab oma kurja häwitustööd. Kui laps weel ei käi, aga mõõda põrandat ennast edasi ajab, „roomab“, peaks teda põrandale ainult lina või teki peale panema. Wäga otstarbekohajed ja soovitatavad on n. n. „koplid“, need on neljanurgelised aiakjed, mille põhi põrandast wähe kõrgemal seijab, kus laps võib istuda ning joovi järgi ümber ääre kõndida. Soomes on „koplid“ laialt tarwitujel, meil haritakse juba nüüdi ka nende wastu huwi tundma. (Järgneb.)

Dr. Paula Vreintal.

Kodukäsitöö oja.

Nr. 1. Linif.

Linif nr. 1 on valmistatud õige peenikejst omakoetud linajest riidest, kollajeks wärwitult.

Wäljajmbustusõngadeks on tarwitatud pesujädi 8. eriwärwis: 2 rohelist, 2 kollast, 2 pruunikast kollast, 1 punane, 1 must. Kõik kujud on õmmeldud sudepistes nii, et heledam wärm ulatab pisttes tumedama wärwi wähele, mis harilikult loob meelditawaid üleminekuid wärwides.

Liniku pikkus on 140 jn., laiuks vn wõetud 58 jn., millest 2½ jn. laiused palistujed ära käänatud. Palistus on, nagu pildil näha, piluga. Liniku otji karnistawad jõlmitud naamad, mis on ühewärwiliised riidega, wõiwad aga olla wähe tumedamad.

Nr. 2. Gesti kirjaga waip.

Waip on koetud harilikus põimimise tehnikas, kusjuures lõimeks on tarwitatud omakoetud linast niiti ja koeks maalambawillast lõnga, kahetordjeks korutatult, 5. eriwärwis.

Alumises, fik-jakilises triibus on tarwitatud ainult üht wärwi ja nimelt n. n. potijiniist. Triibust kõrgemal seiswad nelinurkjed kujud on põimitud kahes wärwis waheldamisi — punane (telliskivi) ja roheline. Samuti ka kõik wäribas leiduwad liblifataolijed kujud.

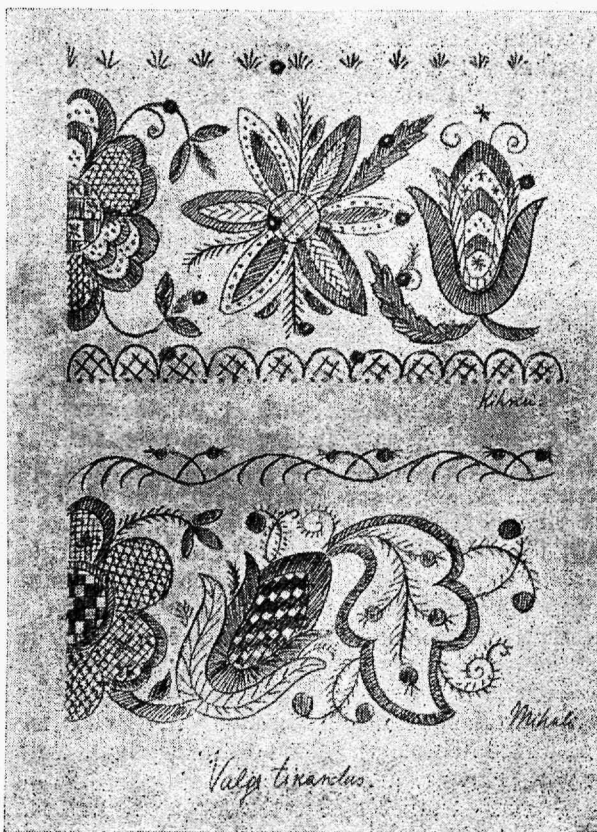
Ristikujud on koetud sinise ja roheliisega. Reijmises, kalajabataolises triibus on tarwitatud 5 wärwi, alates keskkojast: kollane, punane, hall, walge, kollane, punane, sinine, hall jne.

Waiba ülemises ojas korduwad needjamad wärwid, mis alumiseski.

Põhivärvi on loomulik lambavillast valge lõng.

Nr. 3. Raks Eesti käie kirja.

Neid kahte Eesti kirja on tarvitatud jell ajal, kui tarvitujel olid rahvariietud, bluufti alumise ääre kaunistamiseks, mis harilikult kanti undruku peal. On huvitav, et neis kirjades ei ole tarvitatud värve, nagu käie kirjades, vaid need on väljaõmmeldud kas musta ehk valge lõngaga valgele pinnale, kusjuures aga tuleb arvestada võtta asjaolu, et erikujud kirjas on õmmeldud eripistes, mis omakorda tekitavad teatud värvi vaheldust, mis ei ole vähe- ma väärtusega, kui mitmes värvis õmmeldud tööd. Mõlemast kirjast on pildil ainult 1/2 terveft kirjast. Kirja leffkoht on pildil selgesti näha.

Oma maa toitluse alalt.

Meie kultuurilises ja majanduslikes arenemise käigus on tähtis osa rahva toitlusele. Et jeda ala rikastada, stia rohkem mitmekesidust laua, tuleks meie perenaiste juures tarvitujel olevaid retsepte koondada. Tuleks korjata ka neid toitude retsepte, mille järele meie ema-emad oma perele toitu valmistasid. See oleks toitude vanatava teadus.

Maadelbes meie perenaiste toitude valmistamise viise ja retsepte ühtkute maatohtade järgi, näeme siin üsna suurt erinemist ja mitmekesidust. Siin leidub sageli niijuguseid toite, mille retsepte kuigil kokaraamatus ei leidu. Ja vastavad nad meie rahva toitluse oludele paremini, kui mõned võõrsilt laenatud.

Nii on Viljandimaal (Kolga-Saanis) riivkartuli kook ja kartuli kisel. Si ole leidnud nende toitude tarvitamist kartulirikil Brumaal, ei ka nende retsepte kuigil kokaraamatus.

Ülganuse Meidla walla perenaisted oskavad kasutada toiduks neid külmavõetud kartulaid, mis sügijel põllu pealu mulla pinnale jäänud.

Tähtsusest j. m. niijugusele kartulisje jäänud olluseft valmistatakse maitsevad pannkoogid ehk küpsetatakse leiba.

Nii leidub meie perenaistel vist veel mõndagi, millest õppinud kokad ei teagi.

Kas ei vääriks need retseptid mitte rohkem tähelepanu ja avaldamist?

Majapidamise instruktõrid — andes ajaloohajaid kasulikka teadmisi meie perenaistele toitude alal, otfige ja päästke ka meie perenaiste ema-emadelt päritud kogemusi toiduvalmistamise alalt!

V. P.

Tarvilikud teated.

Jalanõude korrahoidmisest.

Kingad ja saapad ei tohi kunagi mustalt ja tolmuujelt vebededa, kui nad korralikud pühima peavad. Neid peab igakord, enne kõrvale panemist, kõigepealt tolmuft ja porist puhastama ja siis väikivaks hõõruma, milleks viimasel ajal vistki ajemel nahakreemi tarvitatakse. Kreemi pannakse nahale võimalikult õhufene kord, kuidu pragunes nahft kergesti.

Vastutav toimetaja: Marie Reisik.

Väljaandja: Eesti Naisorganisatsioonide Liit.

Lähemal ajal avatakse
o-ü. "Kodukäsitöö" kauplus

Tallinn, Kullasepa tän. 9.

Võetakse komisjoni müügile ja
**müüakse kodukäsitöö
saadusi kõigilt aladelt:**

kudumis-, tikandus-, pitsi-, naha-, puu-, punumis-, keraamika-,
metall- ja emaltöid, mänguasju jne.

Esimene ja ainuke sellelaadiline kauplus Eestis.

Ilmus trükist:

Eesti rahvariie
ja ornament

I. ja II.

Kogutud ja välja antud Riigi Kunsttööstuskooli direktori Vold. Pätsi poolt. Koguteos ilmub vihkude kaupa, kokku 100 tabelit, suurus 30×42 sm. **See kogu on täielikuim ja suurim väljaanne Eesti rahvakunstist.** Eesti haritud perekondades, koolides, raamatukogudes, kunstnikel, eriteadlastel, käsitöölistel jne. ei tohiks see väljaanne puududa. Kogu väljaanne maksab 7.500 mrk. Omandada võib ka osakaupa sisse makstes vähemalt 3.000 mrk.

K-ü. "Rahvaülikooli" raamatukauplus

Suur Karja tänav Nr. 23. Tallinn. Telefon 6-66.

Teadaanne.

Juhime väga austatud daamide tähelepanu järgmise asjaolu peale: Meie vabrik valmistab kodumaal kõige elegantsemaid ning vastupidavamaid

siidisukke,

sest et:

1) Meil on Eestis ainukesed uued Inglis-Ameerika sukamasinad, mis valmistavad meie daamidele armsaks saanud Inglise või Ameerika siidisukke.

2) Meie vabrikus tarvitatakse ainult ekstra tellitud kõrgesordilist ja vastupidavat lõnga.

3) Meie vabriku siidisukad lasevad end hästi pesta, ei lähe karvaseks ega kaota pestes siidiläiget.

4) Meie Inglis-Ameerika tüüpi siidisukad kannavad märke: Extra, Extra A, Extra B, kannavad tinaploome vabrikumärgiga ja on pakitud valgetesse karpidesse.

Ühtlasi on mul au teatada, et olen asutanud Eestis esimese

pitsivabriku,

kus valmistatakse pesupitse, nagu Vene ehk klõppel pits ja broderii.

Kõige austusega

Oskar Kilgas

Triko-, pitsi- ja sukavabriku omanik

Prüi tän. 3. Tallinnas. Telef. 2-23.